YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2009 *

Sisällys

Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . . . I - 6224

Saksan säännöstö . . . . . I - 6224

DSD:n kollektiivinen järjestelmä, logon käyttöä koskeva sopimus ja palvelusopimus . . . . I - 6225

Direktiivi 89/104/ETY . . . . . I - 6228

Asian tausta . . . . . I - 6229

Riidanalainen päätös . . . . . I - 6231

Asian käsittelyn vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio . . . . . I - 6237

Asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen tuomioistuimessa . . . . . I - 6242

Valitus . . . . . I - 6244

Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee valituksenalaisen tuomion ristiriitaisista perusteluista johtuvaa perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä . . . . . I - 6244

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6244

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6245

Toinen valitusperuste, joka koskee logon käyttöä koskevan sopimuksen ja muiden asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen huomioon ottamista vääristyneellä tavalla . . . . . I - 6247

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6247

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6248

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

Kolmas valitusperuste, joka koskee perustelujen puutteellisuutta, tosiseikkojen huomioon ottamista vääristyneellä tavalla ja oikeudellisia virheitä DGP-logoon liittyvien yksinoikeuksien osalta . . . . . I - 6250

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6250

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6253

Neljäs valitusperuste, joka koskee yhteisön tavaramerkkioikeuden rikkomista . . . . . I - 6256

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6256

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6257

Viides valitusperuste, joka koskee EY 82 artiklan virheellistä soveltamista . . . . . I - 6259

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6259

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6261

Kuudes valitusperuste, joka koskee asetuksen N:o 17 3 artiklan virheellistä soveltamista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista . . . . . I - 6263

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6263

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6264

Seitsemäs valitusperuste, joka koskee menettelyvirhettä . . . . . I - 6265

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6265

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6266

Kahdeksas valitusperuste, joka koskee käsittelyaikojen kohtuullisuuteen liittyvän perusoikeuden loukkaamista . . . . . I - 6267

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat . . . . . I - 6267

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6269

Oikeudenkäyntikulut . . . . . I - 6274

Asiassa C-385/07 P,

jossa on kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 8.8.2007,

Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH, kotipaikka Köln (Saksa), edustajinaan Rechtsanwalt W. Deselaers, Rechtsanwalt E. Wagner ja Rechtsanwalt B. Meyring,

valittajana,

ja joissa valittajien vastapuolina ja muina osapuolina ovat

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään W. Mölls ja R. Sauer, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

jota tukevat

Interseroh Dienstleistungs GmbH, kotipaikka Köln, edustajinaan Rechtsanwalt M. W. Pauly, Rechtsanwalt A. Oexle ja Rechtsanwalt J. Kempkes,

väliintulijana muutoksenhakuasteessa,

Vfw GmbH, kotipaikka Köln, edustajanaan Rechtsanwalt H. Wissel,

Landbell AG für Rückhol-Systeme, kotipaikka Mainz (Saksa), edustajinaan Rechtsanwalt A. Rinne ja Rechtsanwältin M. Westrup, ja

BellandVision GmbH, kotipaikka Pegnitz (Saksa), edustajanaan Rechtsanwalt A. Rinne ja Rechtsanwältin M. Westrup,

väliintulijoina ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, M. Ilešič (esittelevä tuomari),

J.-C. Bonichot ja T. von Danwitz sekä tuomarit J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, A. Arabadjiev, C. Toader ja J.-J. Kasel,

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.12.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 31.3.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH (jäljempänä DSD) vaatii valituksessaan yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-151/01, Duales System Deutschland vastaan komissio, 24.5.2007 antaman tuomion (Kok., s. II-1607; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi sen kanteen, joka koski EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan soveltamisesta (Asia COMP D3/34493 – DSD) 20.4.2001 tehdyn komission päätöksen 2001/463/EY (EYVL L 166, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Saksan säännöstö

2 Asetus pakkausjätteiden syntymisen ehkäisemisestä annettiin 12.6.1991 (Verordnung über die Vermeidung von Verpackungsabfällen, BGBl. 1991 I, s. 1234), ja sen tarkastettu versio – jota sovelletaan käsiteltävänä olevaan asiaan – tuli voimaan 28.8.1998 (jäljempänä pakkausasetus). Kyseisen asetuksen tarkoituksena on vähentää pakkausjätteiden vaikutuksia ympäristöön, ja siinä velvoitetaan tätä varten pakkausten valmistajat ja myyjät ottamaan takaisin ja hyödyntämään käytetyt myyntipakkaukset julkisen jätehuoltojärjestelmän ulkopuolella.

3 Myyjien ja valmistajien on erityisesti otettava myyntipaikassa tai sen läheisyydessä vastikkeetta takaisin pakkausasetuksen piiriin kuuluvat käytetyt pakkaukset ja saatettava ne hyödynnettäväksi (jäljempänä oma järjestelmä). Kuluttajalle on ilmoitettava tästä mahdollisuudesta helposti havaittavilla kylteillä.

4 Mainitun asetuksen mukaan omasta keräys- ja hyödyntämisvelvoitteesta on kuitenkin vapautettu valmistajat ja myyjät, jotka liittyvät järjestelmään, joka huolehtii käytettyjen myyntipakkausten säännöllisestä keräämisestä myyjän koko toiminta-alueella loppukuluttajan luota tai sen kotipaikan läheisyydestä kyseisten pakkausten saattamiseksi hyödynnettäviksi (jäljempänä kollektiivinen järjestelmä). Kollektiiviseen järjestelmään liittyvät valmistajat ja myyjät on vapautettu keräys- ja hyödyntämisvelvoitteistaan kaikkien kyseisen järjestelmän piiriin kuuluvien pakkausten osalta, ja niiden on ilmoitettava osallistumisesta kyseiseen järjestelmään pakkausmerkinnällä tai muulla soveltuvalla keinolla. Ne voivat näin ollen mainita kyseisestä osallistumisesta pakkauksissa tai käyttää muita keinoja, joita ovat esimerkiksi asiasta tiedottaminen asiakkaille myymälöissä tai pakkauksen mukana oleva ilmoitus.

5 Kyseessä olevien osavaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on hyväksyttävä kollektiiviset järjestelmät. Jotta nämä järjestelmät voidaan hyväksyä, niiden on muun muassa katettava ainakin yhden osavaltion alue, niiden yhteydessä on järjestettävä säännöllisiä keräyksiä kuluttajien kotipaikan läheisyydessä ja niiden on perustuttava jätehuollosta vastaavien paikallisten yhteisöjen kanssa tehtyyn kirjalliseen sopimukseen. Yritys, joka täyttää nämä edellytykset osavaltiossa, voi ottaa siellä käyttöön kollektiivisen järjestelmän.

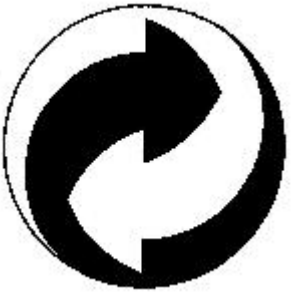
6 Kollektiivisten järjestelmien sekä oman järjestelmän valinneiden valmistajien ja myyjien on 1.1.2000 jälkeen pitänyt täyttää samat hyödyntämisasteet. Nämä asteet, jotka on esitetty pakkausasetuksen liitteessä I, vaihtelevat pakkauksen valmistukseen käytetyn aineen mukaan. Keräys- ja hyödyntämisvelvoitteiden noudattaminen taataan oman järjestelmän osalta riippumattomien asiantuntijoiden antamilla todistuksilla ja kollektiivisen järjestelmän osalta toimittamalla tiedot kerättyjen ja hyödynnettyjen pakkausten määristä.

DSD:n kollektiivinen järjestelmä, logon käyttöä koskeva sopimus ja palvelusopimus

7 DSD on yhtiö, joka on vuodesta 1991 lukien ylläpitänyt kollektiivista järjestelmää koko Saksan alueella (jäljempänä DSD-järjestelmä). DSD sai tässä tarkoituksessa vuonna 1993 hyväksynnän kaikkien osavaltioiden toimivaltaisilta viranomaisilta.

8 DSD:n sekä sen järjestelmään liittyneiden valmistajien ja myyjien välisiä suhteita säännellään sopimuksella, joka koskee Der Grüne Punkt -logon käyttöä (jäljempänä logon käyttöä koskeva sopimus). Tämän sopimuksen allekirjoittamisen johdosta järjestelmään liittynyt yritys saa korvausta vastaan käyttää Der Grüne Punkt -logoa (jäljempänä DGP-logo) DSD-järjestelmään kuuluvissa pakkauksissa.

9 DSD:n hakemuksesta Saksan patentti- ja tavaramerkkivirasto rekisteröi mainitun logon, sellaisena kuin se on esitetty alla, tavaramerkiksi vuonna 1991:

10 Jotta DGP-logoa voidaan käyttää Saksan ulkopuolella ja etenkin muissa Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa, DSD luovutti käyttöoikeutensa yleisenä lisenssinä Packaging Recovery Organisation Europe SPRL (ProEurope) -nimiselle yritykselle, jonka kotipaikka on Brysselissä (Belgia).

11 DSD takaa Saksassa logon käyttöä koskevan sopimuksen 2 kohdan perusteella sen järjestelmään liittyneille yrityksille, että ne pakkaukset, jotka yritykset ovat päättäneet käsitellä DSD-järjestelmän välityksellä, kerätään, lajitellaan ja hyödynnetään siten, että yritykset vapautuvat kyseisten pakkausten keräys- ja hyödyntämisvelvoitteestaan. Mainitun sopimuksen 3 kohdan 1 alakohdassa määrätään tässä tarkoituksessa, että järjestelmään liittyneiden yritysten on ilmoitettava pakkaustyypit, jotka ne haluavat käsitellä DSD-järjestelmän välityksellä, ja merkittävä DGP-logo jokaiseen tämäntyyppiseen pakkaukseen, joka on tarkoitettu kulutukseen Saksan alueella.

12 Käsiteltävänä olevan oikeusriidan taustalla olevien tosiseikkojen tapahtuma-aikaan voimassa olleen logon käyttöä koskevan sopimuksen ehtojen mukaan DGP-logon käyttäjä maksaa DSD:lle lisenssimaksun kaikista Saksan alueella kyseisen sopimuksen mukaisesti myymistään pakkauksista, joissa on DGP-logo. Mainitun sopimuksen 4 kohdan 1 alakohdan mukaan tätä sääntöä koskevista poikkeuksista on sovittava erillisellä kirjallisella sopimuksella. Saman sopimuksen 5 kohdan 1 alakohdassa todetaan lisäksi, että maksu peritään kaikista DGP-logon käyttäjän Saksan alueella myymistä pakkauksista, joissa on kyseinen logo.

13 Lisenssimaksun suuruus lasketaan kahden tekijän perusteella, joita ovat yhtäältä pakkauksen paino ja käytetty materiaali ja toisaalta pakkauksen tilavuus tai pinta-ala. Logon käyttöä koskevan sopimuksen 4 kohdan 2 ja 3 alakohdan perusteella maksuihin ei sisälly voittoa vastaavaa korotusta ja niiden tarkoituksena on yksinomaan kattaa keräyksestä, lajittelusta ja hyödyntämisestä aiheutuvat kustannukset sekä näihin liittyvät hallinnolliset kulut.

14 DSD-järjestelmässä DGP-logolla varustetut pakkaukset voidaan kerätä joko erityisiin roskalaatikoihin, jotka on eriytetty sen mukaan, onko kyseessä metalli, muovi vai yhdistelmämateriaalit, tai kotitalouksien läheisyyteen sijoitettuihin keräysastioihin (erityisesti paperi ja lasi), kun muut jätteet puolestaan laitetaan julkisten jätehuolto-laitosten roskalaatikoihin.

15 DSD ei kuitenkaan kerää eikä hyödynnä itse käytettyjä pakkauksia, vaan se teettää kyseisen palvelun alihankintana paikallisilla jätehuoltoyrityksillä. DSD:n ja näiden yritysten välisiä suhteita säännellään mallisopimuksella, jota on muutettu useaan otteeseen ja joka koskee pakkausten keräämiseen ja lajitteluun tähtäävän järjestelmän perustamista ja käyttämistä (jäljempänä palvelusopimus). Tämän DSD:n ja 537 alueellisen yrityksen välillä allekirjoitetun sopimuksen nojalla kullakin mainituista yrityksistä on yksinoikeus suorittaa määritellyllä alueella pakkausten kerääminen DSD:n lukuun. Lajittelun jälkeen pakkaukset kuljetetaan kierrätyskeskukseen hyödyn-nettäviksi.

16 Palvelusopimus on ollut EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta (Asiat COMP/34493 – DSD, COMP/37366 – Hofmann + DSD, COMP/37299 – Edelhoff + DSD, COMP/37291 – Rethmann + DSD, COMP/

37288 – ARGE ja 5 muuta + DSD, COMP/37287 – AWG ja 5 muuta + DSD, COMP/37526 – Feldhaus + DSD, COMP/37254 – Nehlsen + DSD, COMP/37252 – Schönmackers + DSD, COMP/37250 – Altvater + DSD, COMP/37246 – DASS + DSD, COMP/37245 – Scheele + DSD, COMP/37244 – SAK + DSD, COMP/37243 – Fischer + DSD, COMP/37242 – Trienekens + DSD, COMP/37267 – Interseroh + DSD) 17.9.2001 tehdyn komission päätöksen 2001/837/EY (EYVL L 319, s. 1) kohteena. DSD:n kanne, jossa vaadittiin päätöksen 2001/837 kumoamista, hylättiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-289/01, Duales System Deutschland vastaan komissio, 24.5.2007 antamalla tuomiolla (Kok., s. II-1691), johon ei ole haettu muutosta yhteisöjen tuomioistuimelta.

Direktiivi 89/104/ETY

17 Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1) 5 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa:

a) merkkiä, joka on sama kuin tavaramerkki ja samoja tavaroita tai palveluja varten kuin ne tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkki on rekisteröity;

b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä.”

18 Saman direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tavaramerkkiin voidaan antaa käyttölupa, joka koskee joitakin tai kaikkia tavaroita tai palveluja, joita varten tavaramerkki on rekisteröity, ja asianomaisen jäsenvaltion koko aluetta tai sen jotakin osaa. [Käyttöluvalla voidaan antaa yksinoikeus tai olla antamatta sellaista].

2. Tavaramerkin haltija voi vedota tavaramerkin antamaan oikeuteen sellaista käyttöluvanhaltijaa vastaan, joka rikkoo sopimuksen kestoa, tavaramerkin rekisteröityä käyttötapaa, käyttöluvan kattamien tavaroiden tai palvelujen lajia, tavaramerkin käyttöaluetta taikka käyttöluvanhaltijan valmistamien tavaroiden tai tarjoamien palvelujen laatua koskevaa käyttölupasopimuksen ehtoa.”

19 Direktiivi 89/104 kumottiin jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2008/95/EY (EUVL L 299, s. 25), joka tuli voimaan 28.11.2008. Kun otetaan huomioon tosiseikkojen tapahtuma-aika, käsiteltävänä olevaan oikeusriitaan sovelletaan kuitenkin edelleen direktiiviä 89/104.

Asian tausta

20 DSD ilmoitti 2.9.1992 Euroopan yhteisöjen komissiolle logon käyttöä koskevan sopimuksen ja palvelusopimuksen saadakseen puuttumattomuustodistuksen tai vaihtoehtoisesti poikkeuslupapäätöksen.

21 Sen jälkeen kun komissio julkaisi 23.7.1997 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL 1997, C 100, s. 4) ilmoituksen, jossa se totesi aikomuksensa tehdä ilmoitettujen sopimusten kannalta myönteinen päätös, kolmannet osapuolet esittivät komissiolle huomautuksia, jotka koskivat muun muassa logon käyttöä koskevan sopimuksen soveltamiseen liittyviä eri seikkoja. Kolmannet osapuolet ilmoittivat erityisesti, että tällainen sopimus vääristää kilpailua osallistuttaessa sekä DSD-järjestelmään että jonkin toisen palveluntarjoajan järjestelmään, koska tämä johtaa kaksinkertaisiin maksuihin.

22 DSD esitti 15.10.1998 komissiolle joukon sitoumuksia, joilla oli tarkoitus välttää se, että DSD-järjestelmään kuuluvat pakkausten valmistajat ja myyjät joutuisivat maksamaan kaksinkertaisia maksuja tapauksissa, joissa ne osallistuvat myös toiseen, alueellisesti toimivaan kollektiiviseen järjestelmään. DSD piti erityisesti silmällä tilannetta, jossa yhteen tai useampaan osavaltioon rajoittuvasta kollektiivisesta järjestelmästä muodostuu DSD-järjestelmän vaihtoehto. Tällaisessa tilanteessa samanlaiset ja saman myyjän tai valmistajan pakkaukset saatettiin kyseisissä osavaltioissa kerätä uuden kollektiivisen järjestelmän välityksellä ja muissa osavaltioissa DSD-järjestelmän välityksellä. DSD antoi tältä osin seuraavan sitoumuksen:

”Jos nykyiselle [DSD-järjestelmälle] perustetaan alueellisesti toimivia vaihtoehtoisia järjestelmiä, jotka osavaltion viranomaiset ovat virallisesti tunnustaneet pakkausasetuksen – – mukaisiksi, [DSD] on valmis soveltamaan logon käyttöä koskevaa sopimusta siten, että [logon käyttäjille] annetaan mahdollisuus antaa osa pakkauksistaan kyseisen järjestelmän hoidettavaksi. [DSD] ei peri [logon] käyttöä koskevan sopimuksen mukaista lisenssimaksua sellaisista pakkauksista, jotka todistetusti osallistuvat tällaiseen vaihtoehtoiseen järjestelmään. [DGP-logolla] varustettujen pakkausten vapauttaminen lisenssimaksusta edellyttää lisäksi, että tämä ei vaikuta [DGP-logon] tavaramerkkisuojaan.”

23 Komissio katsoi 3.11.1999, että DSD:n 15.10.1998 esittämien sitoumusten oli katettava myös omat järjestelmät, joita käytettiin joidenkin pakkausten käsittelemiseen, eikä ainoastaan kollektiiviset järjestelmät.

24 Eräät pakkausten valmistajat tekivät 15.11.1999 komissiolle kantelun. Ne väittivät, että logon käyttöä koskeva sopimus esti pakkausten takaisinotossa käytettävän oman järjestelmän käyttöönoton. Kantelijat katsoivat, että logon käyttö tilanteissa, joissa DSD ei suorita tosiasiallista jätteiden käsittelypalvelua, merkitsee DSD:n määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

25 DSD toimitti 13.3.2000 päivätyllä kirjeellä komissiolle kaksi lisäsitoumusta. Toinen näistä koski tilannetta, jossa pakkausten valmistajat ja myyjät valitsevat oman järjestelmän osaa pakkauksiaan varten ja liittyvät DSD-järjestelmään jäljelle jäävien pakkausten osalta. Tässä tilanteessa DSD sitoutui olemaan perimättä logon käyttöä koskevan sopimuksen mukaista lisenssimaksua sellaisista pakkauksista, jotka otettiin takaisin oman järjestelmän puitteissa, edellyttäen, että sille esitettiin näyttö tällaisen viimeksi mainitun keräyksen suorittamisesta.

26 Komissio toimitti 3.8.2000 DSD:lle väitetiedoksiannon, johon tämä vastasi 9.10.2000 päivätyllä kirjeellä.

27 Komissio teki 20.4.2001 riidanalaisen päätöksen.

Riidanalainen päätös

28 Riidanalaisen päätöksen 20 perustelukappaleessa huomautetaan Saksan viranomaisten huomautuksista ilmenevän, että oma järjestelmä ja kollektiivinen järjestelmä on mahdollista yhdistää siten, että kollektiiviseen järjestelmään osallistutaan ainoastaan koskien osaa kaupan pidettyjen pakkauksien takaisin ottamista (jäljempänä yhdistetyt järjestelmät). Mainitun päätöksen 23 perustelukappaleessa korostetaan myös, että Saksan viranomaisten vastauksesta ilmenee, että pakkausasetus ei merkitse sitä, että ainoastaan yhden järjestelmän käyttäminen on mahdollista. Lainsäätäjän tarkoituksena ei koskaan ole ollut se, että Saksan koko alueelle tai jokaiseen osavaltioon voidaan perustaa ainoastaan yksi järjestelmä.

29 Riidanalaisen päätöksen 95 perustelukappaleessa lähdetään myös siitä, että DSD:llä on määräävä markkina-asema – mitä DSD ei ole kiistänyt – joka perustui mainitun päätöksen tekemisajankohtana siihen, että DSD oli ainoa yritys, joka tarjosi koko Saksan alueen kattavaa kollektiivista järjestelmää, ja että DSD-järjestelmällä kerättiin noin 70 prosenttia myyntipakkauksista Saksassa ja noin 82 prosenttia myyntipakkauksista loppukuluttajien luota Saksassa.

30 Riidanalaisen päätöksen 100–102 perustelukappaleen mukaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttö perustuu siihen, että lisenssimaksu, jonka DSD perii DSD-järjestelmään liittyneiltä valmistajilta ja myyjiltä, ei riipu kyseisen järjestelmän todellisesta käytöstä vaan se lasketaan niiden DGP-logolla varustettujen pakkausten määrän perusteella, jotka mainitut valmistajat ja myyjät saattavat markkinoille Saksassa. DSD-järjestelmään liittyvien valmistajien ja myyjien on kuitenkin merkittävä DGP-logo kaikkiin DSD:lle ilmoitettuihin pakkauksiin, jotka on tarkoitettu kulutettavaksi Saksassa. Komission suorittamasta tutkimuksesta ilmenee, että DSD:lle suoritettavan lisenssimaksun laskutapa estää DSD-järjestelmän eräiden asiakkaina olevien pakkausten valmistajien pyrkimyksen käyttää omaa järjestelmäänsä tai muuta kollektiivista järjestelmää huolehtiakseen osasta kaupan pitämiään pakkauksia.

31 Riidanalaisen päätöksen 103–107 perustelukappaleen mukaan DSD:n ehdottama ratkaisu eli DGP-logon käytöstä luopuminen niissä pakkauksissa, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmään, on mahdotonta taloudellisten realiteettien johdosta. Tällainen ratkaisu edellyttäisi nimittäin etikettien kiinnittämistä pakkauksiin valikoivasti (DGP-logolla varustettuna tai ilman sitä), mikä merkitsisi huomattavaa lisäkustannusta. Lisäksi tällainen ratkaisu edellyttäisi, että yhdistettyjä järjestelmiä käyttävät pakkausten valmistajat ja myyjät varmistuvat siitä, että pakkaukset, joissa käytetään DGP-logoa, todella palautetaan paikkoihin, joista DSD-järjestelmä kerää kyseisiä pakkauksia, ja että pakkaukset, joissa ei ole mainittua logoa, palautetaan paikkoihin, joissa muut järjestelmät vastaavat niiden takaisinotosta, mikä olisi käytännössä mahdotonta. Lopuksi, kun otetaan huomioon se, että usein loppukuluttaja päättää vasta pakatun tuotteen ostettuaan tai jopa vasta sen käytettyään, toimittaako se pakkauksen kotitaloutensa läheisyyteen sijoitettuun kollektiiviseen järjestelmään vai toimittaako se sen myyntipaikkaan palauttaakseen sen omaan järjestelmään, DGP-logolla varustettujen pakkausmäärien oikea kohdentaminen tietyntyyppiseen keräysjärjestelmään olisi tällöin mahdotonta.

32 Komissio katsoo riidanalaisen päätöksen 111–115 perustelukappaleessa, että määräävän markkina-aseman väärinkäytön vaikutukset ilmenevät kaksinkertaisina. Yhtäältä kun DSD saattaa lisenssimaksun riippuvaiseksi yksinomaan DGP-logon käytöstä, se asettaa yritykset, jotka eivät käytä sen palvelua tai käyttävät sitä ainoastaan osaan pakkauksista, hintojen ja kauppaehtojen osalta kohtuuttomaan asemaan. Johtuen palvelun tarjoamisen kustannusten ja siitä perittävän hinnan välisestä kohtuuttomasta erosta kyseessä on EY 82 artiklan toisen kohdan a alakohdassa tarkoitettu määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Toisaalta kun otetaan huomioon logon käyttöä koskevalla sopimuksella määritelty lisenssimaksujärjestelmä, järjestelmään liittyneiden yritysten ei ole taloudellisesti kannattavaa liittyä omaan järjestelmään tai kilpailevaan kollektiiviseen järjestelmään, koska tällaisten yritysten olisi joko suoritettava lisenssimaksu DSD:lle ja tämän lisäksi maksettava korvaus kilpailijalle tai otettava käyttöön erilliset pakkauslinjat ja myyntikanavat. Lisenssimaksujärjestelmällä vaikeutetaan täten DSD-järjestelmän kanssa kilpailevien järjestelmien markkinoille pääsyä.

33 Komissio tarkentaa riidanalaisen päätöksen 143–153 perustelukappaleessa, että määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevaa toteamusta ei voida kumota tarpeella säilyttää DGP-logon erottamiskyky. Riidanalaisessa päätöksessä huomautetaan tältä osin, että kyseisen logon olennainen tehtävä täyttyy, jos se ilmaisee kuluttajalle, että tällä on mahdollisuus antaa pakkaus DSD:n käsiteltäväksi.

34 Mainitun päätöksen 155–160 perustelukappaleessa komissio toteaa, että riidanalaista sopimusperusteista lisenssimaksua koskevista yksityiskohdista aiheutuva määräävän markkina-aseman väärinkäyttö on omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kun otetaan huomion pakkausten keräystä ja hyödyntämistä Saksassa ja yhteismarkkinoilla koskevat olosuhteet.

35 Komission EY 82 artiklan perusteella asiasta tekemän arvioinnin johdosta riidanalaisen päätöksen 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”[DSD:n] menettely vaatia logon käyttöä koskevan sopimuksen 4 [kohdan] 1 [ala]kohdan 1 alakohdan ja 5 [kohdan] 1 [ala]kohdan 1 alakohdan perusteella

lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen [DGP-logolla] varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä on yhteismarkkinoille soveltumatonta, kun pakkausasetuksen velvoittamat yritykset

a) käyttävät DSD:n tarjoamaa [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 2 [kohdan] mukaista velvoitteesta vapauttavaa palvelua ainoastaan osalle pakkausmäärästä tai eivät käytä sitä ollenkaan, mutta saattavat Saksassa markkinoille pakkauksen, joka on samanlainen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa toisessa jäsenvaltiossa markkinoilla olevan pakkauksen kanssa ja osallistuu [DGP-logolla] varustettuun takaisinottojärjestelmään, sekä

b) osoittavat, että ne täyttävät pakkausasetuksen mukaiset velvoitteensa – – kilpailevien [kollektiivisten] järjestelmien tai omien [järjestelmien] avulla niiden pakkausmäärien tai osamäärien suhteen, joille ne eivät käytä [velvoitteesta] vapauttavaa palvelua.”

36 Todettuaan, että kyse on määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, komissio määrittää riidanalaisen päätöksen 161–167 perustelukappaleessa ja sen 2–7 artiklassa 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti sen, kuinka DSD:n on lopetettava todettu rikkominen.

37 Merkittävimmässä DSD:hen kohdistetussa toimenpiteessä on kyse siitä, että DSD ei saa periä lisenssimaksua Saksassa markkinoille saatettujen DGP-logolla varustettujen myyntipakkausten siitä määrästä, jota jätteiden käsittelyvelvoitteesta vapauttava

palvelu ei koske ja joiden osalta pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet täytetään muulla tavoin. Tämä toimenpide esitetään riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa seuraavasti:

”DSD:n on sitouduttava kaikkien [logon] käyttöä koskevan sopimuksen tehneiden osapuolien suhteen siihen, että se ei peri lisenssimaksua Saksassa markkinoille saatettujen [DGP-logolla] varustettujen myyntipakkausten siitä määrästä, jota [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 2 [kohdan] mukainen velvoitteista vapauttava palvelu ei koske ja joiden osalta pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet osoitetaan – – muulla tavoin täytetyiksi.

Ensimmäisen kohdan mukainen velvoite korvaa [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 4 [kohdan] 1 [ala]kohdan 2 alakohdan mukaisen poikkeusjärjestelyn.”

38 Lisäksi komissio esittää riidanalaisen päätöksen 5 artiklassa eri tilanteita koskevat seuraavanlaiset näyttövaatimukset:

”1. Jos kyseessä on osittainen tai täysimittainen osallistuminen – – kilpailevaan [kollektiiviseen] järjestelmään, osoitukseksi pakkausasetuksen 3 ja 4 artiklassa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämisestä muulla tavoin riittää järjestelmän ylläpitäjän vakuutus siitä, että kyseinen pakkausmäärä osallistuu kilpailevaan järjestelmään.

2. Jos kyseessä on osittainen tai täysimittainen osallistuminen omaan [järjestelmään], osoitukseksi riittää jälkikäteen toimitettava riippumattoman asiantuntijan lausunto siitä, että talteenotto- ja [hyödyntämis]vaatimukset on kyseisen pakkausmäärän osalta täytetty. Lausunto voidaan osoittaa joko yksittäisille valmistajille tai jakelijoille taikka oman [järjestelmän] valinneelle yhteisölle.

– –

4. [DSD:lle esitettävien todisteiden osalta] pakkausasetuksen senhetkisestä toisinnosta riippumatta – – riittää, että [lausunnossa] vahvistetaan sopimuspuolen täyttäneen takaisinotto- ja [hyödyntämis]vaatimukset tietyn pakkausmäärän osalta.

– –”

39 Riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa tarkennetaan seuraavaa:

”1. DSD ei saa periä lisenssimaksua pakkauksista, jotka toisessa jäsenvaltiossa osallistuvat [DGP-logoa] käyttävään keräys- ja [hyödyntämis]järjestelmään ja jotka [logoa] käyttäen saatetaan pakkausasetuksen soveltamisalan piirissä markkinoille, jos pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet osoitetaan täytetyksi muilla tavoin kuin osallistumalla DSD:n perustamaan – – järjestelmään.

– –”

Asian käsittelyn vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

40 DSD nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 5.7.2001 jättämällään kannekirjelmällä kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista.

41 DSD esitti EY 242 artiklan nojalla samana päivänä jättämällään erillisellä asiakirjalla myös hakemuksen kyseisen päätöksen 3 artiklan sekä sen 4, 5, 6 ja 7 artiklan, sikäli kuin niissä viitataan mainittuun 3 artiklaan, täytäntöönpanon lykkäämiseksi siihen saakka, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut asiakysymyksen.

42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hylkäsi mainitun täytäntöönpanon lykkäämistä koskevan hakemuksen asiassa T-151/01 R, Duales System Deutschland vastaan komissio, 15.11.2001 antamallaan määräyksellä (Kok. 2001, s. II-3295).

43 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi 5.11.2001 antamallaan määräyksellä Vfw AG:n (josta on tullut Vfw GmbH; jäljempänä Vfw), Landbell AG für Rückhol-Systemen (jäljempänä Landbell) ja BellandVision GmbH:n (jäljempänä BellandVision) väliintulohakemukset, joissa nämä pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia. Kyseiset yritykset, jotka ovat DSD:n kilpailijoita, esittivät huomautuksensa 7.2.2002.

44 Viimeinen kirjelmä toimitettiin 27.5.2002. Kirjallisen menettelyn päättymisestä ilmoitettiin asianosaisille ja muille osapuolille 9.9.2002.

45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti vuoden 2006 kesäkuussa aloittaa suullisen käsittelyn. Se esitti prosessinjohtotoimina asianosaisille ja muille osapuolille eräitä kysymyksiä, joihin pyydettiin vastaamaan suullisesti istunnossa. Nämä kysymykset koskivat pakkausten keräys- ja hyödyntämismenettelyn eri vaiheita ja niitä edellytyksiä, joiden vallitessa omien järjestelmien ja kollektiivisten järjestelmien välillä

saattaisi olla kilpailua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi komissiota myös esittämään erään Saksan viranomaisten hallinnollisen menettelyn kuluessa esittämän asiakirjan. Komissio toimitti kyseisen asiakirjan 26.6.2006.

46 Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 11. ja 12.7.2006 pidetyssä istunnossa.

47 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla sen käsiteltäväksi saatetun kanteen ja velvoitti DSD:n vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komissiolle, Landbellille ja BellandVisionille aiheutuneet oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan lukien. Se velvoitti Vfw:n, joka ei ollut vaatinut DSD:n velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan välitoimimenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan lukien.

48 DSD oli vedonnut kolmeen kanneperusteeseen, jotka koskivat ensinnäkin EY 82 artiklan virheellistä soveltamista, toiseksi asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sekä kolmanneksi EY 86 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista.

49 DSD väitti ensimmäisessä kanneperusteessaan, että logon käyttöä koskevan sopimuksen riidanalaiset määräykset olivat tarpeen pakkausasetuksen tavoitteiden toteuttamiseksi, Der Grüne Punkt -tavaramerkin (jäljempänä DGP-tavaramerkki) eri tehtävien säilyttämiseksi sekä DSD-järjestelmän asianmukaisen toiminnan mahdollistamiseksi.

50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi vastauksena DSD:n tämän kanneperusteen yhteydessä esittämiin eri väitteisiin valituksenalaisen tuomion 139 ja

154 kohdassa muun muassa, että pakkausten valmistajan tai myyjän on mahdollista käyttää samanaikaisesti useampia järjestelmiä hyödyntämisasteiden noudattamiseksi. Kyseisten kohtien sanamuoto on seuraava:

”139 – – pakkausten valmistaja tai myyjä ei toimita DSD:lle tiettyä määrää pakkauksia, jotka on tarkoitettu varustettaviksi [DGP]-logolla, vaan paremminkin materiaalimäärän, jonka kyseinen valmistaja tai myyjä aikoo saattaa Saksassa markkinoille ja jonka takaisinoton ja hyödyntämisen se aikoo uskoa DSD-järjestelmälle. Pakkausten valmistajan tai myyjän on täten mahdollista käyttää yhdistettyjä järjestelmiä noudattaakseen asetuksessa säädettyjä hyödyntämis[-asteita].

– –

154 Tältä osin on muistutettava, että [pakkaus]asetuksessa ei täsmennetä, että [DGP]-logoa ei voida käyttää pakkauksissa, jotka kerätään kilpailevan kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä, mikäli mainitut järjestelmät muilta osin noudattavat [kyseisen] asetuksen mukaisia edellytyksiä DSD-järjestelmän rinnalla käytetyn järjestelmän yksilöimiseksi. Tällaiset maininnat voivat olla kumulatiivisia ja sama pakkaus voi täten kuulua useiden järjestelmien piiriin samaan aikaan. Komissio on asianmukaisesti tulkinnut tämänsisältöisesti Saksan viranomaisten huomautuksissaan määrittämän avoimuusperiaatteen sisältöä, jonka mukaan kuluttajille ja viranomaisille on osoitettava selkeästi, mihin pakkauksiin sovelletaan velvoitetta ottaa pakkaus takaisin myyntipisteessä tai sen välittömässä läheisyydessä ja mihin pakkauksiin mainittua velvoitetta ei sovelleta – –.”

51 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös valituksenalaisen tuomion 156 kohdassa, että ”sillä seikalla, että [DGP]-logo ja maininta ’muusta soveltuvasta keinosta’, jolla osoitetaan muu kollektiivinen järjestelmä – –, esiintyvät samassa pakkauksessa käytettäessä samanaikaisesti kahta kollektiivista järjestelmää, ja sillä seikalla, että [DGP]-logo ja maininta mahdollisuudesta palauttaa pakkaus myymälään

esiintyvät samassa pakkauksessa käytettäessä samanaikaisesti DSD-järjestelmää ja omaa järjestelmää, ei loukata DSD:n tavaramerkin olennaista tehtävää”.

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa vielä tuomionsa 163 kohdassa, että ”DSD-järjestelmän asianmukaista toimintaa koskevien väitteiden osalta – – ilmenee, ettei sitä vaaranneta tilanteessa, jossa käytetään yhdistettyjä järjestelmiä. Joka tapauksessa DSD-järjestelmän toimintaa koskevilla vaatimuksilla ei voida perustella kantajan toimintaa, joka on kuvattu komission mainitsemissa Bundesgerichtshofin Bäko-tuomiossa ja Oberlandesgerichtshof Düsseldorfin Hertzel-tuomiossa – –, eri komissiolle esitetyissä kanteluissa – – ja DSD:n alun perin kanteessaan esittämissä väitteissä ––, joissa oli kyse siitä, että lisenssimaksun suorittamista vaadittiin Saksassa markkinoille saatettujen [DGP]-logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, vaikka osoitettiin, että eräät pakkauksista on otettu takaisin ja hyödynnetty toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä”.

53 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 164 kohdassa, että ”pakkausasetuksella, tavaramerkkiin liittyvillä oikeuksilla tai DSD-järjestelmän toimintaan liittyvillä vaatimuksilla ei oikeuteta [DSD:tä] edellyttämään, että yritykset, jotka käyttävät sen järjestelmää, suorittavat lisenssimaksun Saksassa markkinoille saatettujen [DGP]-logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, kun kyseiset yritykset osoittavat, että ne eivät käytä DSD-järjestelmää koskien osaa kyseisistä pakkauksista tai niitä kokonaisuudessaan”.

54 DSD väitti toisessa kanneperusteessaan, että pakkausten valikoiva merkitseminen käytettävän järjestelmän mukaan olisi ollut asianmukaisempi toimenpide kuin riidanalaisessa päätöksessä asetettu velvoite. Kyseisen päätöksen 3 ja 4 artikla ovat DSD:n mukaan suhteettomia, koska se velvoitetaan niissä myöntämään lisenssi kolmansille.

55 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen. Se katsoi valituksenalaisen tuomion 173 kohdassa, että ”se seikka, että [DGP-]logon merkitseminen pakkauksiin valikoivasti on teoriassa mahdollista, ei voi johtaa [riidanalaisen päätöksen yhteydessä toteutettujen] toimenpiteiden kumoamiseen, koska tämä

ratkaisu on pakkausten valmistajien ja myyjien kannalta kalliimpi ja vaikeammin toteutettava kuin [tämän] päätöksen 3–5 artiklassa säädetyt toimenpiteet – –”.

56 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös valituksenalaisen tuomion 181 kohdassa, että riidanalaisessa päätöksessä esitetyillä velvoitteilla ei ”edellytetä DSD:tä myöntämään pakkolisenssiä [DGP-logon] käyttämiseksi rajattomaksi ajaksi vaan ainoastaan velvoitetaan DSD olemaan perimättä lisenssimaksua [kyseisellä] logolla varustettujen pakkausten kokonaismäärästä, kun on osoitettu, että kyseiset pakkaukset on kokonaisuudessaan tai osittain otettu takaisin ja hyödynnetty toisen järjestelmän välityksellä”.

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi valituksenalaisen tuomion 196 kohdassa, että riidanalaista päätöstä on tulkittava siten, ettei sillä suljeta pois sitä mahdollisuutta, että DSD perii asianmukaisen lisenssimaksun pelkästä merkin käytöstä, kun on osoitettu, että mainitulla logolla varustettu pakkaus on otettu takaisin ja hyödynnetty toisessa järjestelmässä.

58 Tämän toteamuksen tueksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti valituksenalaisen tuomion 193 ja 194 kohdassa seuraavaa:

”193 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa DSD:lle asetettu velvoite mahdollistaa sen, ettei valmistajien ja myyjien, jotka käyttävät DSD:n järjestelmää ainoastaan osaan pakkauksistaan, tarvitse maksaa lisenssimaksua DSD:lle silloin kun on osoitettu, että [DGP]-logolla varustettuja pakkauksia ei ole kerätty ja hyödynnetty DSD-järjestelmässä vaan kilpailevassa järjestelmässä.

194 Kuitenkaan edes tässä tilanteessa ei ole mahdotonta, että kyseessä olevaan pakkaukseen merkityllä [DGP-tavara]merkillä voi olla taloudellista arvoa itsessään, koska sillä voidaan ilmoittaa kuluttajille, että kyseinen pakkaus voidaan palauttaa DSD-järjestelmään – –. Tällaisella kuluttajille tarjotulla mahdollisuudella, joka koskee kaikkia kaupan pidettyjä pakkauksia, joissa on

[DGP]-logo – kuuluivatpa nämä kerättyjen määrien tarkastuksen perusteella DSD-järjestelmään tai eivät – voi olla jokin hinta ja vaikka tämä hinta ei voikaan vastata varsinaisen keräyksen ja hyödyntämisen hintaa, kuten tilanne saattaisi olla sovellettaessa logon käyttöä koskevan sopimuksen riidanalaisia määräyksiä, tämä hinta tulisi olla suoritettavissa DSD:lle vastineena tässä tapauksessa suoritetusta palvelusta, eli sen järjestelmän käytettäväksi tarjoamisesta.”

59 DSD väitti kolmannessa kanneperusteessaan, ettei EY 82 artiklaa ollut rikottu, koska sen tehtävänä on tuottaa EY 86 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja eli jätehuoltoa ympäristön edun mukaisiin tarkoituksiin.

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 208 kohdassa, että vaikka oletetaan, että [DSD:n] tehtävänä on tuottaa tällaista palvelua, sitä, että tämä tehtävä voidaan asettaa kyseenalaiseksi riidanalaisen päätöksen johdosta, ei ole osoitettu.

Asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen tuomioistuimessa

61 DSD teki nyt käsiteltävänä olevan valituksen 8.8.2007.

62 Interseroh Diensteistungs GmbH (jäljempänä Interseroh), joka on vuodesta 2006 alkaen ylläpitänyt kollektiivista järjestelmää koko Saksan alueella, toimitti 16.11.2007 yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon väliintulohakemuksen, jossa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia. Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti hyväksyi väliintulohakemuksen 21.2.2008 antamallaan määräyksellä.

63 DSD vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– toissijaisesti palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, ja

– velvoittaa joka tapauksessa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

64 Komissio, Vfw, Landbell, BellandVision ja Interseroh vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa DSD:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitus

Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee valituksenalaisen tuomion ristiriitaisista perusteluista johtuvaa perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

65 DSD katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole noudattanut valituksenalaisen tuomion perustelemista koskevaa velvollisuuttaan, koska se on esittänyt ristiriitaisia toteamuksia määräävän markkina-aseman väitetyn väärinkäytön osalta.

66 DSD on tämän valitusperusteen tueksi vertaillut sitä tapaa, jolla komissio on esittänyt mainitun väärinkäytön riidanalaisen päätöksen 101, 102, 111 ja 115 perustelukappaleessa, sellaisena kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ne esittänyt valituksenalaisen tuomion 48, 50, 58, 60, 119, 163 ja 164 kohdassa, ja kyseisen tuomion 194 kohdassa esitettyjä perusteluja.

67 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on DSD:n mukaan yhtäältä nojautunut siihen, että DSD vaatii yrityksiä, jotka osoittavat, etteivät ne käytä sen järjestelmää tai että ne käyttävät sitä ainoastaan koskien osaa DGP-logolla varustetuista myyntipakkauksista, suorittamaan logon käyttöä koskevan sopimukseen perustuvan lisenssimaksun kokonaisuudessaan.

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on DSD:n mukaan toisaalta antanut valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa ymmärtää, että DSD ei välttämättä vaadi sellaisten pakkausten osalta, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmän piiriin, keräys- ja hyödyntämispalvelun hintaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset ovat siis ilmeisen ristiriitaisia.

69 Komissio huomauttaa, että lisenssimaksulla on tarkoitus kattaa pakkausten keräyksestä, lajittelusta ja hyödyntämisestä aiheutuvat kustannukset sekä hallinnointikustannukset eikä se siis ole vastike tavaramerkin käytöstä. Riidanalainen päätös ja valituksenalainen tuomio eivät näin ollen koske lisenssimaksua DGP-tavaramerkin käytöstä.

70 Vfw, Landbell ja BellandVision kiistävät komission tavoin DSD:n väittämän ristiriidan. Valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa ei ole mitään seikkaa, joka liittyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin toteamuksiin määräävän markkina-aseman väärinkäytön osalta. Tässä kohdassa on kyse yksinomaan sitä, voiko pelkällä DGP-logon merkitsemisellä pakkauksiin olla hinta myös silloin, kun DSD ei tarjoa mitään pakkausten käsittelypalvelua.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

71 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kysymys ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen ristiriitaisuudesta on oikeuskysymys, minkä vuoksi se voi olla muutoksenhaun kohteena (ks. mm. asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 25 kohta; yhdistetyt asiat C-403/04 P ja C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-729, 77 kohta ja yhdistetyt asiat C-120/06 P ja C-121/06 P, FIAMM ym. v. neuvosto, tuomio 9.9.2008, Kok., s. I-6513, 90 kohta).

72 Esillä olevassa asiassa DSD katsoo, että valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa tehty toteamus on ristiriidassa niiden toteamusten kanssa, joilla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut kyseessä olevan komission kuvaama määräävän markkina-aseman väärinkäyttö.

73 Kuten valituksenalaisen tuomion 193 ja 194 kohdasta ilmenee, kyseiset kohdat koskevat sitä, että DSD ei voi enää komission riidanalaisessa päätöksessä esittämien velvoitteiden johdosta periä logon käyttöä koskevassa sopimuksessa määrättyä

lisenssimaksua sellaisten pakkausten osalta, jotka on ilmoitettu sille, joihin on kiinnitetty DGP-logo ja joiden osalta on esitetty todisteet siitä, ettei niitä ole otettu takaisin DSD-järjestelmään eikä hyödynnetty siinä.

74 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on mainitun tuomion 194 kohdassa todennut, että kyseisestä seikasta huolimatta ei voida pitää mahdottomana, että tällaisten pakkausten valmistajien ja myyjien on maksettava DSD:lle tietty summa vastikkeena pelkästä DGP-logon merkitsemisestä pakkaukseen, koska kyseinen merkitseminen edellyttää DSD-järjestelmän käytettäväksi tarjoamista kuluttajalle ja se merkitsee näin ollen sellaista DGP-tavaramerkin käyttöä, jolla voi olla jokin hinta.

75 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itsekin samassa kohdassa tarkentanut, summa, jonka DSD voisi mahdollisesti periä vastineena DGP-tavaramerkin kiinnittämisestä, on erotettava lisenssimaksusta, joka on suoritettava DSD:n tosiasiallisesti takaisin ottamista ja hyödyntämistä pakkauksista logon käyttöä koskevan sopimuksen perusteella.

76 Edellä olevasta seuraa ensinnäkin, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole todennut valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa, että DSD voisi periä vastineena pelkästä järjestelmänsä käytettäväksi tarjoamisesta summan, joka vastaa keräys- ja hyödyntämispalvelun hintaa.

77 Tästä seuraa toiseksi, että valituksenalaisen tuomion 194 kohta koskee riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen toimenpiteiden seurauksia eikä määräävän markkina-aseman väärinkäytön toteamista. Siinä on pelkästään tarkoitus todeta, että toisin kuin DSD on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa väittänyt, riidanalainen päätös ei johda siihen, etteikö DSD voisi enää periä tiettyä summaa pelkästään DGP-tavaramerkin kiinnittämisestä pakkauksiin.

78 DSD:n väitettä perustelujen ristiriitaisuudesta ei siis voida pitää perusteltuna, ja ensimmäinen valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Toinen valitusperuste, joka koskee logon käyttöä koskevan sopimuksen ja muiden asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen huomioon ottamista vääristyneellä tavalla

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

79 DSD huomauttaa, että oikeudenkäynnin keskiössä on se riidanalaisen päätöksen 111 perustelukappaleessa esitetty toteamus, jonka mukaan ”DSD:n määräämät hinnat ovat kohtuuttomat aina silloin, kun [DGP-logolla] varustettujen pakkausten määrä on suurempi kuin [kollektiivisen järjestelmän] piiriin kuuluvien pakkausten määrä”. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tässä yhteydessä todennut, että DSD myöntää logon käyttöä koskevan sopimuksen perusteella erillisen lisenssin DGP-logon käyttöä varten eli lisenssin sellaisten pakkausten merkitsemistä varten, joita varten ei ole käytetty DSD-järjestelmää.

80 Tämä toteamus merkitsee logon käyttöä koskevan sopimuksen huomioon ottamista vääristyneellä tavalla, koska kyseisessä sopimuksessa vain myönnetään oikeus käyttää DGP-logoa pakkausasetuksesta johtuvista velvoitteista vapauttamisen yhteydessä.

81 Mainitulla toteamuksella otetaan lisäksi vääristyneellä tavalla huomioon muita asiakirja-aineistoon sisältyviä seikkoja. DSD korostaa tältä osin sitä, että komission ja sen itsensä välillä hallinnollisessa menettelyssä käyty kirjeenvaihto osoittaa, ettei se myöntänyt lisenssiä, jolla on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuvailema ulottuvuus, vaan että se kieltäytyi pelkästään ryhtymästä toimenpiteisiin sen komission tekemän ehdotuksen johdosta, jonka mukaan sen olisi hyväksyttävä se, että kilpaileviin käsittelyjärjestelmiin tarkoitetuissa pakkauksissa voi olla DGP-logo.

82 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämällä toteamuksella, joka liittyy ”erilliseen lisenssiin”, otetaan lisäksi vääristyneellä tavalla huomioon sellaiset asiankirja-aineistoon sisältyvät seikat, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse nimenomaisesti nojautunut muun muassa valituksenalaisen tuomion 163 kohdassa, kuten tietyt Saksan tuomioistuimien tuomiot ja komission käsiteltäväksi saatetut kantelut.

83 Komission, Vfw:n, Landbellin, BellandVisionin ja Interserohin mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei yksinkertaisesti ole esittänyt sellaista ”erilliseen lisenssiin” liittyvää toteamusta, jonka DSD katsoo sen tehneen.

84 Vfw, Landbell ja BellandVision ovat lisäksi sitä mieltä, että kyseistä valitusperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska DSD ei voi valituksessaan nojautua tosiseikkojen väitetysti virheelliseen arviointiin vaan pelkästään siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut oikeudellisia säännöksiä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

85 Toisin kuin Vfw, Landbell ja BellandVision väittävät, tämä valitusperuste, joka perustuu logon käyttöä koskevan sopimuksen ja muiden asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla, voidaan ottaa tutkittavaksi.

86 Virhe, johon DSD väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen syyllistyneen, koskee näet logon käyttöä koskevan sopimuksen perusteella myönnetyn lisenssin ulottuvuuden huomioon ottamista vääristyneellä tavalla.

87 Kuten tämän tuomion 11 kohdassa on esitetty, logon käyttöä koskevan sopimuksen tarkoituksena on se, että DSD:n sopimuskumppanit voivat vapautua DSD:lle ilmoittamiensa pakkausten keräys- ja hyödyntämisvelvoitteesta. Kyseisessä sopimuk-

sessa määrätään tältä osin, että DSD-järjestelmään liittyneiden yritysten on merkittävä DGP-logo kaikkiin DSD:lle ilmoitettuihin pakkauksiin, jotka on tarkoitettu kulutettavaksi Saksassa.

88 Näistä seikoista seuraa, että DSD:n asiakkaille myönnetty logon käyttöä koskeva lisenssi koskee DGP-logon merkitsemistä kaikkiin DSD:lle ilmoitettuihin pakkauksiin, jotka on tarkoitettu sisäiseen kulutukseen Saksassa.

89 Kuten muun muassa riidanalaisen päätöksen 1 artiklasta ilmenee, komission toteama määräävän markkina-aseman väärinkäyttö perustuu siihen, että logon käyttöä koskevassa sopimuksessa edellytetään, että DSD:n asiakkaat suorittavat lisenssimaksun kaikkien DSD:lle ilmoitettujen pakkausten osalta, vaikka osoitetaan, että tietyt pakkaukset on otettu takaisin ja hyödynnetty kilpailevien kollektiivisten järjestelmien tai omien järjestelmien perusteella.

90 On todettava, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut näitä asiakirja-aineistoon sisältyviä seikkoja huomioon vääristyneellä tavalla.

91 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 141 kohdassa tarkentanut asianmukaisesti, että ”riidanalaisessa päätöksessä väärinkäyttönä pidetään ainoastaan logon käyttöä koskevan sopimuksen lisenssimaksua koskevia määräyksiä – – [ja että mainitussa päätöksessä] ei siis moitita sitä seikkaa, että sopimuksen – – mukaan valmistajan tai myyjän, joka haluaa käyttää DSD-järjestelmää, on merkittävä [DGP]-logo kaikkiin sisäiseen kulutukseen ilmoitettuihin ja tarkoitettuihin pakkauksiin”.

92 Siltä osin kuin on konkreettisesti kyse logon käyttöä koskevalla sopimuksella myönnetyn lisenssin ulottuvuudesta, on todettava, että DSD ei ole pysynyt yksilöimään niitä valituksenalaisen tuomion kappaleita, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi kuvannut virheellisesti kyseisen lisenssin ulottuvuutta. Niiden kappaleiden osalta, joissa esitetään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä oikeudellinen ja tosiseikkoja koskeva arviointi, DSD on nyt käsiteltävänä olevan valitusperusteen yhteydessä maininnut valituksenalaisen tuomion 119, 163 ja 164 kohdan, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on palauttanut mieliin riidanalaisen päätöksen sisällön ja katsonut, että niistä DSD:n väitteistä huolimatta, jotka koskevat

tarvetta säilyttää sen järjestelmän asianmukainen toiminta, komissio oli perustellusti todennut, että oli väärinkäyttöä edellyttää lisenssimaksua kaikista DSD:lle ilmoitetuista pakkauksista, joissa on DGP-logo, vaikka osoitetaan, että eräät pakkauksista on otettu takaisin ja hyödynnetty toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä.

93 Edellä esitetystä seuraa, että myös toinen valitusperuste on hylättävä.

Kolmas valitusperuste, joka koskee perustelujen puutteellisuutta, tosiseikkojen huomioon ottamista vääristyneellä tavalla ja oikeudellisia virheitä DGP-logoon liittyvien yksinoikeuksien osalta

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

94 DSD:n mukaan valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa olevaa toteamusta, jonka mukaan DGP-logoon ei liity sen vaatimaa yksinoikeutta, joten se ei voi rajoittua myöntämään lisenssin pelkästään sen järjestelmässä käsitellyille pakkauksille, ei ole perusteltu riittävästi. Mainittu toteamus perustuu olennaisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 130 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa tekemiin johtopäätöksiin asianosaisten ja muiden osapuolten suullisessa käsittelyssä esittämistä suullisista lausumista ja vastauksista, vaikkei ole mahdollista määrittää, mikä oli kyseisen osapuolten välisen kontradiktorisen näkemystenvaihdon todellinen kohde.

95 Tämän jälkeen DSD huomauttaa, että valituksenalaisen tuomion 139 kohdassa esitetty toteamus, jonka mukaan ”pakkausten valmistaja tai myyjä ei toimita DSD:lle tiettyä määrää pakkauksia, jotka on tarkoitettu varustettaviksi [DGP]-logolla, vaan paremminkin materiaalimäärän, jonka kyseinen valmistaja tai myyjä aikoo saattaa Saksassa markkinoille ja jonka takaisinoton ja hyödyntämisen se aikoo uskoa DSD-järjestelmälle”, on selvästikin ristiriidassa niiden logon käyttöä koskevan sopimuksen määräysten, jotka liittyvät pakkausten ilmoittamiseen ja lisenssin myöntämiseen, käsittelyvelvoitteesta vapauttamista koskevien pakkausasetuksen säännösten, mai-

nitusta asetuksesta seuraavan avoimuusvaatimuksen ja sen tavaramerkkioikeudesta johtuvan vaatimuksen kanssa, jonka mukaan DSD-järjestelmään kuuluvat pakkaukset on voitava tunnistaa.

96 Samoin valituksenalaisen tuomion 129 ja 154 kohdalla, joiden mukaan DSD-järjestelmälle uskottu pakkaus voi samanaikaisesti kuulua toiseen käsittelyjärjestelmään, otetaan vääristyneellä tavalla huomioon asiakirja-aineistoon sisältyvät seikat ja etenkin pakkausasetus.

97 Myös mainitun tuomion 137 kohdalla, jonka mukaan kollektiiviseen järjestelmään liittynyt myyjä voi jälkeenpäin ottaa henkilökohtaisesti huolehdittavakseen takaisinottamisesta ja hyödyntämisestä, ja toisinpäin, otetaan vääristyneellä tavalla huomioon pakkausasetus. Kyseisen asetuksen mukaan näet osallistuminen kollektiiviseen järjestelmään johtaa käsittelyvelvoitteista vapautumiseen. Kollektiiviseen järjestelmään kuuluvien pakkausten osalta ei näin ollen ole mahdollista turvautua jälkeenpäin omaan järjestelmään.

98 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämät toteamukset ovat DSD:n mukaan lisäksi ristiriidassa tavaramerkkioikeuden kanssa. Se ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuvaama tilanne, jossa pakkauksissa, joita ei käsitellä DSD-järjestelmässä, voisi olla DGP-logo, johtaisi siihen, ettei mainittu logo ole enää erottamiskykyinen. DSD korostaa sitä, että kyseinen logo viittaa rekisteröitynä tavaramerkkinä ainoastaan sen järjestelmään ja näin ollen sen palveluihin.

99 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on DSD:n arvostelemissa valituksenalaisen tuomion perusteluissa esittänyt tutkinnan, jonka se on tehnyt DGP-logon erottamiskyvystä ja yhdistettyjen järjestelmien eli DSD-järjestelmän ja jonkin muun kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välisen yhdistelmän toiminnasta.

100 Komissio katsoo valituksenalaisen tuomion 154 kohdan osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kyseisessä kohdassa hyväksynyt perustellusti ne Saksan hallituksen lausumat, joiden mukaan sama pakkaus saattaa kuulua useampaan järjestelmään samanaikaisesti. DSD lähestyy virheellisesti pakkausasetusta siten, että

se antaa keskeisen merkityksen yksittäiselle pakkaukselle, mikä ei vastaa niitä taloudellisia olosuhteita, joissa yhdistetyt ratkaisut tehdään.

101 Komissio huomauttaa valituksenalaisen tuomion 137 kohdan osalta kyseen olevan sellaisesta ylimääräisestä huomautuksesta, joka koskee mahdollisten korjausmekanismien soveltamista siinä tilanteessa, ettei hyödyntämisastetta saavuteta. DSD:n esittämä arvostelu tuomion tämän kohdan osalta on lisäksi joka tapauksessa perusteeton.

102 Komissio toteaa valituksenalaisen tuomion 161 kohdan osalta, että DGP-logo osoittaa vain pelkästään sitä mahdollisuutta, että DSD ottaa pakkauksen takaisin ja hyödyntää sen. Se huomauttaa, että kyseisen logon tarkoituksena on tiedottaa liikepiireille ja loppukuluttajalle, että pakkaus, johon logo on merkitty, voidaan käsitellä DSD-järjestelmän välityksellä.

103 Vfw:n mukaan DSD väittää virheellisesti, ettei pakkaus voi olla kahdessa eri järjestelmässä.

104 Landbell ja BellandVision väittävät, että kyseinen valitusperuste on selvästikin perusteeton siltä osin kuin sillä pyritään perustelemaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttö pakkausasetuksella ja tavaramerkkioikeudella. Toisin kuin DSD väittää, yhdistetyt järjestelmät ovat mahdollisia, kuten Saksan hallituskin on sitä paitsi todennut.

105 Interserohin mukaan DSD kuvaa epäasianmukaisesti pakkausasetuksen sisältöä, kun se toteaa, että käsittelyvelvoitteista vapauttamista koskeva palvelu viittaa konkreettiseen pakkaukseen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

106 Alustavasti on todettava, että DSD:n väitteet, joiden mukaan DGP-logon merkitseminen pakkauksiin, joita ei käsitellä sen järjestelmässä, merkitsee tavaramerkkioikeuden rikkomista, ovat samoja kuin neljännen valitusperusteen yhteydessä esitetyt. Niitä tutkitaan näin ollen tämän viimeisen valitusperusteen yhteydessä.

107 Käsiteltävänä olevassa valitusperusteessa DSD väittää muilta osin lähinnä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 139, 154 ja 161 kohdassa esittämiä toteamuksia ei ole perusteltu riittävästi ja niillä otetaan huomioon vääristyneellä tavalla tietyt asiakirja-aineistoon sisältyvät seikat.

108 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 139 kohdassa päätellyt mainitun tuomion 129–138 kohdassa esitettyjen seikkojen ja näkökohtien perusteella, että valmistajien ja myyjien on mahdollista turvautua yhdistettyihin järjestelmiin vapautuakseen pakkausasetuksessa asetetuista keräys- ja hyödyntämisvelvoitteistaan.

109 Kuten etenkin valituksenalaisen tuomion 129 ja 154 kohdasta ilmenee, kyseinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämä toteamus yhdistetyistä järjestelmistä koskee sitä valittajan kiistämää seikkaa, että DSD:lle uskottu pakkaus, jossa on DGP-logo, voi samanaikaisesti kuulua muuhun takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmään kuin DSD-järjestelmään.

110 Valituksenalaisen tuomion 131–138 kohdassa esitetyistä perusteluista ilmenee yksiselitteisesti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nojautunut perusteluissaan siihen näkökohtaan, ettei sillä, onko pakkauksessa DGP-logo, ole merkitystä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan merkitystä on ainoastaan sillä, että valmistajan tai myyjän markkinoille saattamien hyödynnettävien aineiden määrät todellakin otetaan takaisin ja hyödynnetään ja että pakkausasetuksen mukaiset hyödyntämisasteet siten täytetään.

111 Tässä yhteydessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 137 kohdassa esittänyt esimerkkinä pikaruokalaketjun muovijätteiden keräämisen ja hyödyntämisen.

112 Kuten komissio on perustellusti korostanut, mainittu 137 kohta on ylimääräinen huomautus. Valituksen tutkinnan kannalta on pidettävä merkityksellisenä sitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 139, 154 ja 161 kohdassa tekemää toteamusta, jonka mukaan DGP-logolla varustettujen pakkausten ja DSD:n takaisinotto- ja hyödyntämispalvelujen välillä ei ole yksinoikeussuhdetta.

113 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensinnäkin esittänyt riittävästi ne syyt, joiden johdosta se tuli tähän johtopäätökseen.

114 Tältä osin on huomautettava, että perusteluvelvollisuus ei velvoita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta esittämään selvitystä, jossa seurattaisiin tyhjentävästi ja kohta kohdalta kaikkia riidan asianosaisten esittämiä päätelmiä, ja että perustelut voivat siten olla implisiittisiä, kunhan asianosaiset saavat niiden avulla selville syyt, joiden vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole hyväksynyt asianosaisten argumentteja, ja yhteisöjen tuomioistuimella on käytettävissään riittävät tiedot, jotta se kykenee harjoittamaan laillisuusvalvontaansa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 372 kohta; asia C-167/06 P, Komninou ym. v. komissio, tuomio 25.10.2007, 22 kohta ja em. yhdistetyt asiat FIAMM ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 96 kohta).

115 Valituksenalaisessa tuomiossa vastataan seikkaperäisesti DSD:n esittämiin lausumiin DGP-logoon liittyvän väitetyn yksinoikeuden osalta, ja yhteisöjen tuomioistuin pystyy sen perusteella harjoittamaan valvontaansa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 131–138 kohdassa sekä 150–154 kohdassa esittänyt yksityiskohtaisesti syyn, jonka vuoksi se katsoi, että pakkausasetuksen ja muiden asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen perusteella voitiin päätellä, että DGP-logolla varustettu pakkaus ei välttämättä kuulu pelkästään DSD-järjestelmään.

116 Toiseksi on korostettava, että toisin kuin DSD väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämillä toteamuksilla ei oteta vääristyneellä tavalla huomioon pakkausasetusta eikä logon käyttöä koskevaa sopimusta.

117 Tältä osin riittää, kun todetaan, että DSD ei ole yksilöinyt niitä pakkausasetuksen säännöksiä tai kohtia, joista seuraisi, että jokainen yksittäinen pakkaus on käsiteltävä ainoastaan yhdessä järjestelmässä ja että pakkaus, jossa on DGP-logo, käsitellään näin ollen välttämättäkin DSD-järjestelmässä. Se ei ole myöskään osoittanut, että logon käyttöä koskevassa sopimuksessa olisi viitteitä tähän suuntaan.

118 Lopuksi on todettava avoimuusvaatimuksen osalta, ettei DSD ole esittänyt konkreettisia seikkoja siitä, että sillä komission ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omaksumalla tulkinnalla, joka esitetään valituksenalaisen tuomion 154 kohdassa ja jonka mukaan kuluttajille ja viranomaisille on osoitettava selkeästi, mihin pakkauksiin sovelletaan velvoitetta ottaa pakkaus takaisin myyntipisteessä tai sen välittömässä läheisyydessä ja mihin pakkauksiin mainittua velvoitetta ei sovelleta, otettaisiin vääristyneellä tavalla huomioon asiakirja-aineistoon sisältyvät seikat. DSD ei lisäksi ole osoittanut, että DGP-logon merkitseminen pakkauksiin, jotka käsitellään muussa järjestelmässä kuin DSD-järjestelmässä, olisi ristiriidassa kyseisen avoimuutta koskevan tavoitteen kanssa. Mainitun logon merkitseminen DSD-järjestelmälle ilmoitettuun pakkaukseen osoittaa näet selvästi kuluttajille ja asianomaisille viranomaisille sen, että kysymyksessä olevaan pakkaukseen ei sovelleta velvoitetta ottaa pakkaus takaisin myyntipisteessä tai sen välittömässä läheisyydessä, riippumatta siitä kysymyksestä, käsitelläänkö kyseinen pakkaus todellisuudessa tässä järjestelmässä vai jossakin muussa järjestelmässä.

119 Kaikesta edellä olevasta ilmenee, että kolmas valitusperuste on hylättävä.

Neljäs valitusperuste, joka koskee yhteisön tavaramerkkioikeuden rikkomista

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

120 DSD väittää, että valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa esitetty toteamus, jonka mukaan DGP-logolle ei voida tunnustaa sen haltijan puolustamaa yksinoikeutta, koska tällaisesta yksinoikeudesta ”ei aiheutuisi muita seurauksia kuin se, että pakkausten valmistajia ja myyjiä estettäisiin käyttämästä yhdistettyä järjestelmää ja että kantaja oikeutettaisiin saamaan korvausta palvelusta, jonka osalta asianomaiset ovat osoittaneet, ettei sitä ole tosiasiallisesti suoritettu”, on ristiriidassa direktiivin 89/104 5 artiklan kanssa, jossa tavaramerkin haltijalle myönnetään yksinoikeus. Mainittu toteamus merkitsee siis yhteisön tavaramerkkioikeuden rikkomista.

121 Komission mukaan direktiivin 89/104 5 artiklassa kuvattu yksinoikeus eroaa valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa kyseessä olevasta yksinoikeudesta. Kyseisessä valituksenalaisen tuomion kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vain tehnyt päätelmänsä tuomion 156 ja 157 kohdassa esitetyistä perusteluista, joiden mukaan DGP-logo ilmaisee ainoastaan käsittelyvaihtoehtoa eikä sen alkuperäiseen tehtävään puututa, kun kyseisellä logolla varustettuun pakkaukseen sovelletaan myös muita käsittelyvaihtoehtoja.

122 Komissio toteaa vielä, että riidanalainen päätös ei johda tavaramerkin perusteettomaan käyttämiseen eli siihen, että sitä käyttävät sellaiset henkilöt, joiden kanssa DSD ei ole tehnyt sopimusta.

123 Vfw huomauttaa, että DGP ei ole tavaramerkki sanan perinteisessä merkityksessä. Se toteaa, että tavaramerkki toimii tunnusmerkkinä sellaisille tavaroille tai palveluille, joita varten tavaramerkki on rekisteröity, tai niiden kanssa samankaltaisille tavaroille tai palveluille. DGP-logolla pyritään yksinomaan osoittamaan osallistuminen kollektiiviseen järjestelmään eikä yksilöimään samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

124 Aluksi on huomautettava, ettei sitä Vfw:n väitettä, jonka mukaan DGP-logoa ei varsinaisesti voida pitää tavaramerkkinä, ole mahdollista hyväksyä. On näet selvää, että Saksan patentti- ja tavaramerkkivirasto on rekisteröinyt mainitun logon tavaramerkiksi jätteiden keräys-, lajittelu- ja hyödyntämispalveluja varten.

125 Siltä osin kuin tämän jälkeen on kyse siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen väitetään soveltaneen virheellisesti direktiivin 89/104 5 artiklaa, on huomautettava, että kyseisen artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on tavaramerkkiin yksinoikeus, jonka perusteella hänellä on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa merkkiä, joka on sama kuin tavaramerkki ja samoja tavaroita tai palveluja varten kuin ne tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkki on rekisteröity.

126 Kun DSD katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa jättänyt huomiotta yksinoikeuden, joka liittyy sellaisen logon käyttöön, jonka haltija se on, ja kun se vetoaa tässä yhteydessä direktiivin 89/104 5 artiklaan, se väittää siis, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt todeta, että sitä oli riidanalaisella päätöksellä lainvastaisesti estetty kieltämästä muita käyttämästä merkkiä, joka on sama kuin sen logo. DSD on painottanut tätä väitettä suullisessa käsittelyssä toteamalla, että riidanalaisessa päätöksessä asetettujen velvoitteiden ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin niille antaman hyväksynnän johdosta DGP-logo on käytännössä nykyään kaikkien käytettävissä.

127 Näihin väitteisiin vastaamiseksi on erotettava toisistaan se, että DSD:n sopimuskumppanit käyttävät DGP-logoa, ja se, että muut kolmannet käyttävät mahdollisesti samaa logoa.

128 Sen osalta, että DSD:n sopimuskumppanit käyttävät DGP-logoa, on huomautettava, että direktiivin 89/104 5 artiklan itse sanamuodosta ilmenee, ettei kyseinen säännös kata tilannetta, jossa kolmas käyttää tavaramerkkiä tavaramerkin haltijan suostumuk-

sella. Tästä on kyse muun muassa silloin, kun tavaramerkin haltija antaa lisenssisopimuksen ehtojen mukaan sopimuskumppaneilleen oikeuden käyttää sen tavaramerkkiä.

129 Tästä seuraa, että DSD ei voi hyödyllisesti vedota DGP-logon sille antamaan yksinoikeuteen siltä osin kuin on kyse siitä, että kyseistä logoa käyttävät sellaiset valmistajat ja myyjät, jotka ovat tehneet sen kanssa mainitun logon käyttöä koskevan sopimuksen. Direktiivin 89/104 8 artiklan 2 kohdassa tosin säädetään, että tavaramerkin haltija voi vedota tavaramerkin antamaan oikeuteen sellaista käyttöluvanhaltijaa vastaan, joka rikkoo jotakin tässä samassa säännöksessä tarkoitettua käyttölupasopimuksen ehtoa. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 192 kohdassa kuitenkin huomauttanut, esillä olevassa asiassa DSD on itse luonut tämän järjestelmän, joka velvoittaa merkitsemään DGP-logon kaikkiin ilmoitettuihin pakkauksiin, vaikka osaa näistä pakkauksista ei otettaisikaan takaisin kyseisen järjestelmän puitteissa. On siis selvää, että DGP-logon käyttämisestä kaikissa DSD:lle ilmoitetuissa pakkauksissa määrätään lisenssisopimuksessa ja se on siis kyseisen sopimuksen mukaista.

130 Siltä osin kuin DSD väittää, että komission edellyttämät toimenpiteet johtavat siihen, että DGP-logon lisenssinsaajat voivat käyttää kyseistä logoa osittain vastikkeettomasti, riittää, kun huomautetaan, että riidanalaisella päätöksellä pyritään pelkästään siihen, että DSD ei voi periä maksua sellaisista keräys- ja hyödyntämispalveluista, joiden osalta osoitetaan, ettei kyseinen yhtiö ole niitä suorittanut, ja sillä on ainoastaan tällainen vaikutus. Kyseiset toimenpiteet eivät ole ristiriidassa direktiivissä 89/104 esitettyjen sääntöjen kanssa.

131 Lisäksi, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa perustellusti todennut, ei voida pitää mahdottomana, että DGP-logon merkitsemisellä pakkauksiin – kuuluivatpa nämä DSD-järjestelmään tai eivät – voi olla jokin hinta, ja vaikka tämä hinta ei voikaan vastata varsinaisen keräyksen ja hyödyntämisen hintaa, sen olisi oltava suoritettavissa DSD:lle vastineena pelkästä tavaramerkin käyttämisestä.

132 Siltä osin kuin on kyse siitä, että muut kolmannet kuin DSD:n sopimuskumppanit käyttävät mahdollisesti DGP-logoa, on huomautettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä eikä valituksenalaisessa tuomiossa todeta, että tällainen käyttö olisi mahdollista

tavaramerkkioikeuden perusteella. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tältä osin perustellusti valituksenalaisen tuomion 180 kohdassa, että riidanalaisessa päätöksessä määritetyt velvoitteet koskevat ainoastaan DSD:n suhteita ”pakkausten valmistajiin ja myyjiin, jotka ovat joko DSD:n sopimuskumppaneita logon käyttöä koskevan sopimuksen puitteissa – – tai [DGP]-merkin käyttölisenssin haltijoita jossain muussa jäsenvaltiossa sellaisen takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmän puitteissa, jossa käytetään mainittua merkkiä vastaavaa logoa”.

133 Näin ollen sen, että muut kolmannet kuin DSD:n sopimuskumppanit käyttävät mahdollisesti DGP-logoa, ei voida katsoa olevan komission eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastuulla. Mikään ei lisäksi estä DSD:tä nostamasta kannetta tällaisia kolmansia vastaan kansallisissa toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

134 Kaikista edellä olevista seikoista ilmenee, että myös neljäs valitusperuste on hylättävä.

Viides valitusperuste, joka koskee EY 82 artiklan virheellistä soveltamista

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

135 Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tavalla, jota ei ole perusteltu riittävästi ja joka on ristiriidassa asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen kanssa, että DSD on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa myöntämällä lisenssejä DGP-logon käyttöä varten DSD-järjestelmän käytöstä riippumatta ja vaatimalla lisenssiin perustuvan maksun suorittamista myös silloin, kun lisenssinsaaja on esittänyt todisteet siitä, ettei se ole käyttänyt mainittua järjestelmää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on DSD:n mukaan soveltanut virheellisesti EY 82 artiklaa.

136 DSD toteaa, että jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt asianmukaisen oikeudellisen arvioinnin, se olisi välttämättäkin katsonut, ettei DSD myönnä lisenssiä logonsa käyttämiseen DSD-järjestelmän käytöstä riippumatta, joten riidanalaista päätöstä on tulkittava siten, että kieltäytyminen myöntämästä tällaista lisenssiä merkitsee väärinkäyttöä. Mainittu päätös johtaa näin ollen siihen, että DSD on velvollinen myöntämään lisenssin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis ole ottanut huomioon sitä, etteivät edellytykset, joiden nojalla tällainen velvollisuus on perusteltavissa, olleet täyttyneet. Tätä laiminlyöntiä on pidettävä oikeudellisena virheenä.

137 DSD toteaa vielä, että valituksenalainen tuomio merkitsee sitä, että osittainen osallistuminen DSD-järjestelmään on mahdollista (mukaan lukien esimerkiksi pelkästään 0,1 prosentin suuruinen osuus DGP-logolla varustetusta pakkauksista), eikä DSD voi tarkistaa näin vähäisen osallistumisen uskottavuutta tai oikeellisuutta. DSD ei erityisesti voi tarkistaa sitä, onko olemassa syitä, joiden vuoksi DGP-logon merkitseminen kaikkiin tuotteisiin on riidanalaisen päätöksen mukaan tarpeen, vaikka vain osa tuotteista kuuluu DSD-järjestelmään. Esimerkki mahdollisesta vähäisestä tai mielivaltaisesta osallistumisesta DSD-järjestelmään, vaikka DGP-logo kiinnitetään kaikkiin pakkauksiin, korostaa vielä enemmän sitä, että riidanalaisella päätöksellä asetetaan velvollisuus myöntää lisenssi mainitun logon käyttöä varten.

138 Komissio, Landbell ja BellandVision huomauttavat, että riidanalainen päätös ja valituksenalainen tuomio eivät perustu siihen olettamaan, että DGP-logon käyttöä koskeva lisenssi myönnetään DSD-järjestelmän käytöstä riippumatta, vaan niissä tarkastellaan suoritettuihin palveluihin liittyvän lisenssimaksun suuruutta. Kyseisen päätöksen ja tuomion johdosta DSD:llä ei myöskään ole velvollisuutta myöntää lisenssiä DGP-logon käyttöä varten sellaisille valmistajille ja myyjille, joille se ei halua sellaista myöntää.

139 Vfw:n mukaan valitusperuste perustuu siihen, että oikeudenkäynnin kohde on ymmärretty väärin, sillä komissio ei halua asettaa DSD:lle velvollisuutta myöntää tällainen lisenssi vaan se haluaa yksinomaan estää kyseistä yhtiötä käyttämästä määräävää markkina-asemaansa siten, että kilpailevien järjestelmien taholta tuleva kilpailu suljetaan pois.

140 Myös Interseroh huomauttaa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole millään tavalla ehdottanut valituksenalaisessa tuomiossa, että DSD tarjoaisi lisenssiä DGP-logon käyttöä varten DSD-järjestelmän käytöstä riippumatta. Valituksenalaisella tuomiolla ei luoda DSD:lle myöskään velvollisuutta myöntää kyseinen lisenssi.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

141 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 121 kohdassa huomauttanut, EY 82 artiklan toisen kohdan a alakohdasta ilmenee, että määräävän markkina-aseman väärinkäytöksen voi muodostaa se, että välittömästi tai välillisesti asetetaan kohtuuttomia hintoja tai kauppaehtoja.

142 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on samassa valituksenalaisen tuomion kohdassa palauttanut mieliin vakiintuneen oikeuskäytännön, jonka mukaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttötilanteesta on kyse, jos määräävässä markkina-asemassa oleva yritys perii palveluistaan maksuja, jotka ovat kohtuuttomia tai suhteettomia palvelun taloudelliseen arvoon nähden (ks. mm. asia 226/84, British Leyland v. komissio, tuomio 11.11.1986, Kok., s. 3263, 27 kohta ja asia C-340/99, TNT Traco, tuomio 17.5.2001, Kok., s. I-4109, 46 kohta).

143 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 164 kohdassa todennut mainitun tuomion 119–163 kohdassa esittämänsä arvioinnin johdosta, menettelyä, josta DSD:tä on arvosteltu riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa ja jossa on kyse siitä, että DSD vaatii maksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen DGP-logolla varustettujen pakkausten kokonaismäärästä, vaikka kyseisen yhtiön asiakkaat osoittavat, että ne eivät käytä DSD-järjestelmää koskien osaa kyseisistä pakkauksista tai niitä kokonaisuudessaan, on pidettävä edellä mainitussa määräyksessä ja oikeuskäytännössä tarkoitettuna määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä. Lisäksi tämän tuomion 107–117 ja 126–133 kohdasta ilmenee, että tätä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämää arviointia on perusteltu riittävästi eikä se sisällä oikeudellisia virheitä tai tosiseikkoja koskevia virheitä, joihin DSD on vedonnut DGP-logoon liittyvien yksinoikeuksiensa perusteella.

144 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut myös valituksenalaisen tuomion 91 kohdassa perustellusti, että silloin kun on kyse määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, komissiolla on asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan nojalla valta velvoittaa DSD lopettamaan todettu rikkominen.

145 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa huomauttanut, DSD:lle riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa asetettu velvollisuus sitoutua kaikkien logon käyttöä koskevan sopimuksen tehneiden osapuolien suhteen siihen, että se ei peri lisenssimaksua Saksassa markkinoille saatettujen DGP-logolla varustettujen myyntipakkausten siitä määrästä, jonka osalta DSD:n jätteiden käsittelyä koskevasta velvoitteesta vapauttavaa palvelua ei ole käytetty ja jonka osalta pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet täytetään muulla tavoin, on pelkästään välitön seuraus määräävän markkina-aseman väärinkäytön toteamisesta ja siitä, että komissio käyttää kyseistä valtaansa velvoittaa DSD lopettamaan rikkominen.

146 Toisin kuin DSD väittää, riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa asetettu velvollisuus ei myöskään merkitse mitenkään velvollisuutta myöntää DGP-logon käyttöä koskeva lisenssi. Mainittu päätös ei sisällä mitään toimenpidettä, joka vaikuttaa DSD:n vapauteen valita henkilöt, joiden kanssa se tekee logon käyttöä koskevan sopimuksen ja joille se tämän perusteella antaa mainitun lisenssin. Riidanalaisessa päätöksessä ainoastaan velvoitetaan DSD olemaan vaatimatta sopimuskumppaneiltaan maksua sellaisista takaisinotto- ja hyödyntämispalveluista, joita se ei ole suorittanut.

147 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella on pääteltävä, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole soveltanut virheellisesti EY 82 artiklaa, ja viides valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Kuudes valitusperuste, joka koskee asetuksen N:o 17 3 artiklan virheellistä soveltamista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

148 DSD toteaa ensimmäiseksi, että pakkausasetus ja tavaramerkkioikeus ovat esteenä sille, että sille asetetaan velvollisuus myöntää DGP-logon käyttöä koskeva lisenssi. Riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen mukaiset toimenpiteet merkitsevät kuitenkin tällaista velvollisuutta. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon näiden toimenpiteiden lainvastaisuutta, se on soveltanut virheellisesti asetuksen N:o 17 3 artiklaa, jossa säädetään, että jos komissio toteaa, että EY 81 tai EY 82 artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä yritykset, joita asia koskee, lopettamaan tällaisen rikkomisen.

149 DSD huomauttaa toiseksi, että pakkausasetus ja tavaramerkkioikeus ovat ristiriidassa sen kanssa, että sitä estetään vaatimasta asiakkaitaan merkitsemään pakkauksiin, joissa on DGP-logo mutta joita ei käsitellä DSD-järjestelmässä, maininta, jonka avulla neutralisoidaan se, että sen tavaramerkillä viitataan tähän järjestelmään. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkää valituksenalaisen tuomion 200 kohdassa tämän DSD:n olennaisen väitteen, jonka mukaan DGP-logolla varustetut pakkaukset, jotka käsitellään DSD-järjestelmässä, on voitava erottaa pakkauksista, joihin on merkitty sama logo mutta joita ei käsitellä kyseisessä järjestelmässä, se ei ole ottanut huomioon sitä, että riidanalaisen päätöksen 3 artikla merkitsee asetuksen N:o 17 3 artiklan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

150 Komission, Landbellin ja BellandVisionin mukaan tämän valitusperusteen yhteydessä esitetyssä ensimmäisessä väitteessä lähdetään virheellisesti siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi nojautunut olettamaan DGP-logon käyttöä koskevasta erillisestä lisenssistä.

151 Komissio huomauttaa DSD:n toisen väitteen osalta, ettei pakkausasetuksessa eikä tavaramerkkioikeudessa edellytetä eri pakkausten yksilöimistä siten, että niiden voidaan katsoa kuuluvan DSD-järjestelmään tai johonkin toiseen järjestelmään. Landbell ja BellandVision yhtyvät näihin väitteisiin ja toteavat vielä, ettei sellaisella

selventävällä merkinnällä, jonka mukaan pakkaus ei kuulu DSD-järjestelmään, voida korjata sitä, että DSD on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

152 Kuten tämän tuomion 146 kohdassa on todettu, riidanalaisella päätöksellä ei aseteta DSD:lle velvollisuutta myöntää DGP-logon käyttöä koskeva lisenssi.

153 Kuudennen valitusperusteen tueksi esitettyä ensimmäistä väitettä ei näin ollen voida hyväksyä.

154 Sen DSD:n väitteen osalta, jonka mukaan DGP-logolla varustetut pakkaukset, jotka käsitellään DSD-järjestelmässä, on voitava erottaa pakkauksista, joihin on merkitty kyseinen logo mutta joita ei käsitellä kyseisessä järjestelmässä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 200 kohdassa todennut, että kun otetaan huomioon se, että on olemassa yhdistettyjä järjestelmiä, DSD:n toivomaa erottelua ei ole mahdollista tehdä.

155 Tämä toteamus ei ole virheellinen. Kuten tämän tuomion 129 kohdassa on todettu, DSD vaatii itse sopimuskumppaneiltaan DGP-logon merkitsemistä kaikkiin sille ilmoitettuihin pakkauksiin. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 240 kohdassa huomauttanut, pakkauksen kulku ei ole ennalta määritettävissä. Tuotetta pakattaessa tai myydessä ei siis ole mahdollista erottaa tuotteita, joissa on DGP-logo ja jotka tosiasiallisesti käsitellään DSD-järjestelmässä, niistä tuotteista, joissa on sama logo ja jotka käsitellään toisessa järjestelmässä.

156 Myös kuudennen valitusperusteen tueksi esitetty toinen väite on perusteeton.

157 Mainittu valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Seitsemäs valitusperuste, joka koskee menettelyvirhettä

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

158 DSD arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on korvannut omilla perusteluillaan komission perustelut ja soveltanut virheellisesti hallinnollista menettelyä koskevia sääntöjä ja etenkin oikeutta tulla kuulluksi.

159 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt uusia toteamuksia, jotka perustuvat osapuolten suullisessa käsittelyssä esittämiin lausumiin. Kyse on vastauksista yksityiskohtaisiin kysymyksiin, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt korkeintaan kolme viikkoa ennen istuntoa tai kyseisen istunnon aikana ilmoittamatta, mitä johtopäätöksiä se aikoi tehdä annettujen vastausten perusteella tai miten se katsoi mainittujen kysymysten ja riidanalaisessa päätöksessä olevien toteamusten liittyvän toisiinsa.

160 Mainitut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämät toteamukset ovat myös uusia siitä syystä, että niiden kohde ei ilmene riidanalaisesta päätöksestä eikä DSD:n tai komission kirjelmistä.

161 DSD tarkoittaa erityisesti kahta toteamusta eli yhtäältä sitä toteamusta, joka on muun muassa valituksenalaisen tuomion 139 ja 154 kohdassa ja jonka mukaan DSD:lle uskotut pakkaukset voivat kuulua samanaikaisesti kollektiiviseen järjestelmään ja omaan järjestelmään, ja toisaalta sitä kyseisen tuomion 137 ja 139 kohdassa mainittua toteamusta, jonka mukaan pakkausasetuksessa säädetään useista korjausmekanismeista, joiden avulla valmistajien ja myyjien on mahdollista täyttää mainitusta asetuksesta johtuvat velvoitteet antamalla pakkaukset jälkikäteen oman tai kollektiivisen järjestelmän hoidettavaksi.

162 Komission, Vfw:n, Landbellin ja BellandVisionin mukaan valituksenalainen tuomio ei sisällä mitään uutta seikkaa hallinnollisessa menettelyssä ja tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä kirjallisessa menettelyssä tutkittuun nähden.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

163 On huomautettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi yksin sen, onko sen ratkaistavana olevissa asioissa käytettävissä olevia tietoja tarpeen täydentää. Oikeudenkäyntiasiakirjojen todistusarvo kuuluu sen tosiseikkojen arviointia koskevaan yksinomaiseen toimivaltaan, eikä yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia valituksen yhteydessä tosiseikkoja, paitsi jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu vääristyneellä tavalla huomioon tai jos tämän määrittämän tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi oikeudenkäyntiasiakirjoista (ks. mm. asia C-315/99 P, Ismeri Europa v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 10.7.2001, Kok. 2001, s. I-5281, 19 kohta ja yhdistetyt asiat C-75/05 P ja C-80/05 P, Saksa ym. v. Kronofrance, tuomio 11.9.2008, Kok., s. I-6619, 78 kohta).

164 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ei näin ollen voida arvostella siitä, että se on ennen istunnon pitämistä ja sen aikana esittänyt osapuolille joukon yksityiskohtaisia kysymyksiä täydentääkseen niitä tietoja, jotka sillä oli jo käytettävinään, eikä siitä, että se on tehnyt osapuolten näihin kysymyksiin antamien vastausten perusteella tiettyjä johtopäätöksiä.

165 Lisäksi on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon oikeudenkäynnin kohteen sellaisena kuin se seuraa DSD:n nostamasta kanteesta eikä se ole lisännyt uusia seikkoja riidanalaiseen päätökseen sisältyviin seikkoihin. Erityisesti siltä osin kuin on kyse mahdollisuudesta yhdistää useampia takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmiä, muun muassa kyseisen päätöksen 20 ja 23 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on tutkinut yhdistettyjä järjestelmiä koskevaa kysymystä tekemänsä tutkimuksen yhteydessä ja että tämä kysymys ei näin ollen ole sellainen uusi seikka, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisännyt asiakirja-aineistoon.

166 Tästä seuraa, että seitsemäs valitusperuste on hylättävä.

Kahdeksas valitusperuste, joka koskee käsittelyaikojen kohtuullisuuteen liittyvän perusoikeuden loukkaamista

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

167 DSD väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudenkäyntivirheen ja loukannut sen etuja, koska se ei ole ottanut huomioon perusoikeutta saada asia käsitellyksi kohtuullisessa ajassa, sellaisena kuin kyseinen oikeus on tunnustettu Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklassa ja Nizzassa 7.12.2000 julistetun Euroopan unionin perusoikeuskirjan (EYVL C 364, s. 1) 47 artiklassa.

168 DSD huomauttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käyty menettely alkoi 5.7.2001 ja päättyi 24.5.2007. Vaikka otetaan huomioon yhteisön tuomioistuimissa vireille pantuihin oikeudenkäynteihin erottamattomasti liittyvät erityispiirteet, tämä aika on kohtuuttoman pitkä. Se korostaa tältä osin, että 9.9.2002, jolloin kirjallisen menettelyn päättymisestä ilmoitettiin, ja 9.6.2006, jolloin suullisen käsittelyn aloittamisesta päätettiin ja osapuolia pyydettiin vastaamaan tiettyihin kysymyksiin

istunnossa, välillä kulunut aika on pituudeltaan yli 45 kuukautta, mutta tämän ajanjakson aikana ei ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin.

169 DSD katsoo myös, että oikeudenkäynnin kohtuuton kesto merkitsee sen etujen vakavaa loukkaamista, jolle on ominaista muun muassa se, että sen sopimus- ja toimintamallia on vahingoitettu ja siltä on otettu pois mahdollisuus periä riittävä maksu vastineena DGP-logon pelkästä käyttämisestä.

170 DSD:n mukaan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 ja 61 artiklasta seuraa, että silloin kun valituksen tueksi esitetty peruste, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunutta oikeudenkäyntivirhettä, joka on valittajan etujen vastainen, on perusteltu, yhteisöjen tuomioistuimen on kumottava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio. Tämä sääntö on perusteltavissa, kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio myöntänyt, prosessiekonomisista syistä ja tällaisen oikeudenkäyntivirheen välittömän ja tehokkaan korjaamisen takaamiseksi.

171 DSD katsoo yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 ja 61 artiklan perusteella myös, että tällainen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe oikeuttaa kumoamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion riippumatta siitä, onko kyseisellä virheellä ollut vaikutusta asian ratkaisun sisältöön.

172 Komissio, Landbell ja BellandVision huomauttavat, että esillä olevassa asiassa ei ole mahdollista katsoa, että oikeudenkäynnin kesto ja asian ratkaisu ovat yhteydessä toisiinsa. Valituksenalaisen tuomion kumoaminen saattaa lisäksi vain pidentää entisestään oikeudenkäynnin kestoa.

173 Oikeudenkäynnin kesto on niiden mukaan joka tapauksessa perusteltavissa oikeusriidan monimutkaisuudella, josta DSD on itse vastuussa, sillä se on toimittanut laajoja kirjelmiä, joihin on liitetty useita liitteitä. Näin oli myös edellä mainitussa asiassa T-289/01, Duales System Deutschland vastaan komissio, 24.5.2007 annetussa

tuomiossa, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käsitellyt rinnakkain valituksenalaisen tuomion perustana olevan asian T-151/01 kanssa.

174 Komissio katsoo, etteivät DSD:n väitteet siitä, että sen etuja on loukattu, pidä paikkaansa. Komissio huomauttaa etenkin DSD:n liiketoimintamallin osalta, että kaikki EY 82 artiklan perusteella toteutetut toimenpiteet, joiden mukaan väärinkäyttö on lopetettava, johtavat välttämättä asianomaisen yrityksen liiketoimintaperiaatteen muuttumiseen.

175 Vfw huomauttaa, että DSD:lle ei ole aiheutunut mitään haittaa oikeudenkäynnin kestosta, koska se on voinut harjoittaa edelleen toimintaansa eikä sen asema markkinoilla ole merkittävästi heikentynyt. Lisäksi se katsoo, että vaikka valittajan etuja olisi loukattu, valituksenalaisen tuomion kumoaminen olisi kuitenkin suhteetonta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

176 Kuten yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ja oikeuskäytännöstä ilmenee, yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tutkia, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirheitä, jotka ovat valittajan edun vastaisia, ja yhteisöjen tuomioistuimen on varmistettava, että yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita on noudatettu (em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 19 kohta ja asia C-13/99 P, TEAM v. komissio, tuomio 15.6.2000, Kok., s. I-4671, 36 kohta).

177 Käsiteltävänä olevan valitusperusteen yhteydessä vedotun virheen osalta on huomautettava, että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa

riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen yksityisluonteisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.

178 Tällaista oikeutta sovelletaan yhteisön oikeuden yleisenä periaatteena oikeudenkäyntiin, jonka kohteena on komission päätös (em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 21 kohta ja yhdistetyt asiat C-341/06 P ja C-342/06 P, Chronopost ja La Poste v. UFEX ym., tuomio 1.7.2008, Kok., s. I-4777, 45 kohta).

179 Mainittu oikeus on lisäksi vahvistettu perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on useaan otteeseen todennut, kyseinen artikla liittyy tehokasta oikeussuojaa koskevaan periaatteeseen (asia C-432/95, Unibet, tuomio 13.3.2007, Kok., s. I-2271, 37 kohta; yhdistetyt asia C-402/05 P ja C-415/05 P, Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, tuomio 3.9.2008, Kok., s. I-6351, 335 kohta ja asia C-47/07 P, Masdar (UK) v. komissio, tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9761, 50 kohta).

180 Siltä osin kuin komissio ja Vfw kiistävät oikeudenkäynnin keston ja DSD:n etujen välillä olevan yhteyden ja tuovat siis esiin kysymyksen siitä, onko käsiteltävänä olevassa valitusperusteessa todellisuudessa kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetusta oikeudenkäyntivirheestä, joka on valittajan etujen vastainen, on huomautettava, että yrityksellä, joka nostaa kanteen sellaisen päätöksen kumoamiseksi, jolla se pakotetaan mukauttamaan sen asiakkaittensa kanssa tekemää vakiosopimusta, on liiketoimintamalliin liittyvistä ilmeisistä syistä selvä intressi siihen, että niihin perusteisiin, joiden nojalla se väittää, että mainittu päätös on laiton, otetaan kantaa kohtuullisessa ajassa. Sillä, että yhteisöjen tuomioistuin on muissa asioissa tutkinut kysymystä oikeudenkäynnin kestosta sellaisten kanteiden yhteydessä, jotka on nostettu komission päätöksistä, joilla määrätään sakkoa kilpailuoikeuden loukkaamisesta (ks. mm. em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 21 kohta; asia C-194/99 P, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-10821, 154 kohta ja em. yhdistetyt asiat Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomion 115 kohta), kun taas esillä olevassa tapauksessa DSD:lle ei ole määrätty tällaista sakkoa, ei ole merkitystä tässä yhteydessä.

181 On myös huomautettava, että tuomion antamiseen kuluneen ajan kohtuullisuutta on arvioitava sellaisten kuhunkin asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, kuten asian monimutkaisuus ja se, miten asianosaiset ovat menetelleet (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomion 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-146/08 P, Efkon v. parlamentti ja neuvosto, määräys 26.3.2009, 54 kohta).

182 Yhteisöjen tuomioistuin on tältä osin tarkentanut, että merkityksellisten arviointiperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että mainitun ajan kohtuullisuuden arviointi ei edellytä asian olosuhteiden järjestelmällistä tarkastelua kunkin arviointiperusteen valossa, kun oikeudenkäynnin kesto vaikuttaa perustellulta yhden ainoan arviointiperusteen nojalla. Niinpä asian monimutkaisuudella tai kantajan viivästystä aiheuttavalla menettelyllä voidaan perustella oikeudenkäynnin ensi näkemältä liian pitkää kestoa (yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 188 kohta ja em. asia Thyssen Stahl v. komissio, tuomion 156 kohta).

183 Esillä olevassa asiassa on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn oikeudenkäynnin kestoa, joka on noin viisi vuotta ja kymmenen kuukautta, ei voida perustella millään asiaan liittyvillä olosuhteilla.

184 On muun muassa osoittautunut, että sen ajankohdan, jolloin kirjallisen menettelyn päättymisestä ilmoitettiin vuoden 2002 syyskuussa, ja sen ajankohdan, jolloin suullinen käsittely aloitettiin vuoden 2006 kesäkuussa, välillä kului kolme vuotta ja yhdeksän kuukautta. Tämän ajanjakson pituutta ei voida selittää asiaan liittyvillä olosuhteilla, olipa kyse oikeudenkäyntiasian monimutkaisuudesta, siitä, miten asianosaiset ovat menetelleet, tai oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvistä seikoista.

185 Oikeusriidan monimutkaisuuden osalta on erityisesti todettava, että DSD:n riidanalaisesta päätöksestä ja päätöksestä 2001/837 nostamat kanteet edellyttävät tosin yksityiskohtaista tutkintaa pakkausasetuksesta, DSD:n sopimussuhteista, komission päätöksistä ja DSD:n vetoamista väitteistä, mutta ne eivät olleet niin hankalia tai mittavia, etteikö ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi voinut tehdä yhteen-

vetoa näistä asiakirjoista ja valmistella suullisen käsittelyn lyhyemmässä ajassa kuin kolmessa vuodessa ja yhdeksässä kuukaudessa.

186 Lisäksi, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, kun oikeusriita koskee sitä, onko kilpailusääntöjä rikottu, oikeusvarmuuden perusperiaate, jota on sovellettava talouden toimijoihin, ja pyrkimys varmistaa, ettei kilpailu vääristy sisämarkkinoilla, ovat huomattavan merkityksellisiä paitsi valittajalle itselleen ja sen kilpailijoille, myös kolmansille, kun otetaan huomioon niiden oikeussubjektien suuri määrä, joihin asia vaikuttaa, ja kyseessä olevat taloudelliset intressit (em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 30 kohta). Kun esillä olevassa asiassa otetaan huomioon DSD:n määräävä markkina-asema, niiden palvelumarkkinoiden koko, joilla DSD ja sen kilpailijat harjoittavat toimintaansa, oikeusriidan tuloksen mahdolliset seuraukset noudatettavaan käytäntöön ja maksuihin, jotka pakattujen tuotteiden valmistajien ja myyjien on maksettava, ja oikeusriidan esiin tuomat kysymykset DGP-logon erittäin levinneestä käytöstä, kirjallisen menettelyn päättymisen ja sitä seuraavan menettelyvaiheen välillä kulunut aika on kohtuuton.

187 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 293–299 kohdassa todennut, mainittua ajankulkua ei myöskään ole keskeytetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteuttamilla prosessinjohtotoimilla tai asian selvittämistoimilla eikä asianosaisista johtuvilla oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvillä seikoilla.

188 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella on katsottava, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä ole otettu huomioon siihen liittyviä vaatimuksia, että tuomio on annettava kohtuullisessa ajassa.

189 DSD vetoaa siitä aiheutuvien seurausten osalta, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytyä oikeudenkäyntimenettelyä ole saatettu päätökseen kohtuullisessa ajassa, yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa olevaan sääntöön, jossa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätöksen. Koska käsiteltävänä oleva valitusperuste koskee sitä, ettei tuomiota ole

annettu kohtuullisessa ajassa, ja koska tällaista kohtuutonta kestoa on pidettävä yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklassa tarkoitettuna oikeudenkäyntivirheenä, joka on valittajan edun vastainen, kyseisen oikeudenkäyntivirheen toteamisen on DSD:n mukaan väistämättä johdettava valituksenalaisen tuomion kumoamiseen riippumatta siitä, onko mainitulla oikeudenkäyntivirheellä ollut vaikutusta asian ratkaisun sisältöön. DSD katsoo, että jos tuomiota ei kumota, yhteisöjen tuomioistuin soveltaa virheellisesti perussääntönsä 61 artiklaa.

190 DSD ehdottaa näillä väitteillään, että yhteisöjen tuomioistuin tarkastaa oikeuskäytäntöään, jonka mukaan se, ettei tuomiota anneta kohtuullisessa ajassa, johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen yksinomaan silloin, kun on olemassa viitteitä siitä, että oikeudenkäynnin kohtuuton kesto on vaikuttanut asian ratkaisun sisältöön (ks. vastaavasti em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 49 kohta). Esillä olevassa asiassa DSD ei ole esittänyt tällaisia seikkoja.

191 On tosin totta, kuten DSD on huomauttanut, että sitä, ettei tuomiota anneta kohtuullisessa ajassa, on pidettävä oikeudenkäyntivirheenä (ks. vastaavasti em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 48 kohta).

192 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäistä kohtaa on kuitenkin tulkittava ja sovellettava asianmukaisella tavalla.

193 Jos mikään ei viittaa siihen, että sillä, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, on voinut olla vaikutusta asian ratkaisun sisältöön, valituksenalaisen tuomion kumoamisella ei korjata sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut tehokkaan oikeussuojan periaatetta.

194 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 305 ja 306 kohdassa todennut, kun lisäksi otetaan huomioon tarve varmistaa yhteisön kilpailuoikeuden noudattaminen, yhteisöjen tuomioistuin ei voi pelkästään sillä perusteella, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, antaa valittajalle mahdollisuutta kyseenalaistaa rikkomisen

olemassaolo, kun valittajan kaikki valitusperusteet, jotka koskevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiä toteamuksia kyseisestä rikkomisesta ja siihen liittyvästä hallinnollisesta menettelystä, on hylätty perusteettomina.

195 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 307 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa korostanut, se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, voi sitä vastoin johtaa vahingonkorvausvaatimukseen yhteisöä vastaan EY 235 ja EY 288 artiklan toisen kohdan yhteydessä nostetun kanteen perusteella.

196 DSD:n väitteet, joiden mukaan kohtuullisen ajan ylittämisen on kyseisen oikeudenkäyntivirheen korjaamiseksi johdettava valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, ovat siis perusteettomia. Kahdeksas valitusperuste on näin ollen hylättävä.

197 Koska yhtäkään DSD:n esittämää valitusperustetta ei voida hyväksyä, valitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

198 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla valitusmenettelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio, Interseroh, Vfw, Landbell ja BellandVision ovat vaatineet DSD:n velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, DSD on velvoitettava korvaamaan tästä oikeusasteesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle, Interseroh Dienstleistungs GmbH:lle, Vfw GmbH:lle, Landbell AG für Rückhol-Systemelle ja BellandVision GmbH:lle tässä oikeusasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset